

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ**

**ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ, БІЗНЕСУ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ, ПЕРЕКЛАДУ
ТА ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Кваліфікаційна робота магістра

на тему:

**«СВІТ РЕЧЕЙ У ЛІТЕРАТУРНОМУ ТВОРІ (НА МАТЕРІАЛІ
РОМАНУ ТІМА О’БРАЄНА “ТЕ, ЩО ВОНИ НЕСЛИ”)»**

Виконала: студентка II курсу

групи ФЛ-24-1зм

спеціальності 035 Філологія

спеціалізації 035.041

«Германські мови та літератури

(переклад включно), перша – англійська

Джафарова Нармін Ельмір кизи

Керівник к.ф.н., доц. Рождественська І.Є.

Рецензент к.ф.н., доц. _____

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____
(підпис)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ
Факультет економіки, бізнесу та міжнародних відносин
Кафедра іноземної філології, перекладу та професійної мовної підготовки
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

«_____» _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

_____ **Джафарова Нармін Ельмір кизи** _____

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту):

«Світ речей у літературному творі (на матеріалі роману Тіма О’Браєна “Те, що вони несли”»)»

Керівник кваліфікаційної роботи (проекту) к.ф.н., доцент Рождественська Ірина Євгенівна,

Затверджено наказом УМСФ від «01» 09 2025 року № 708кв

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту) _____ 2025 р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту): теоретико-методологічні підходи до вивчення поняття «річ» у філософській, культурологічній та літературознавчій перспективах; концепція предметного світу та *thing theory* у сучасних гуманітарних дослідженнях; роль предметного світу у художньому наративі та його вплив на наративну організацію та

смыслотворчість; біографія та творчість Тіма О'Браєна у контексті воєнної прози; наративні, психологічні, символічні, культурні та моральні функції матеріальних об'єктів у романі Тіма О'Браєна «Те, що вони несли»; предмети як носії колективної пам'яті та засіб репрезентації соціокультурних та моральних аспектів воєнного досвіду.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1) розглянути теоретико-методологічні підходи до поняття «річ» у філософській, культурологічній та літературознавчій перспективах; 2) проаналізувати роль предметного світу у художньому творі та його вплив на наративну організацію, композицію та хронотоп; 3) дослідити біографію та творчість Тіма О'Браєна та контекст виникнення теми «світу речей» у воєнній прозі; 4) визначити психологічні, моральні, символічні та соціокультурні функції матеріальних об'єктів, а також їхній вплив на поведінку, емоції та моральний вибір персонажів; 5) окреслити наративні та символічні маркери, вербалізацію предметного світу та його роль у формуванні колективної пам'яті, багатовимірності війни та людського досвіду.

Консультант розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Рождественська І.Є., к.ф.н., доц.	02.09.2025	02.09.2025
Розділ 1	Рождественська І.Є., к.ф.н., доц.	30.09.2025	30.09.2025
Розділ 2	Рождественська І.Є., к.ф.н., доц.	03.11.2025	03.11.2025
Висновки	Рождественська І.Є., к.ф.н., доц.	08.12.2025	08.12.2025

6. Дата видачі завдання 02.09.2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	серпень 2025	виконано
	Добір фактичного матеріалу	вересень 2025	виконано
	Написання вступу	вересень 2025	виконано

	Написання теоретичного розділу	жовтень 2025	виконано
	Написання практичного розділу	листопад 2025	виконано
	Формулювання висновків	грудень 2025	виконано
	Одержання відгуку та рецензії	січень 2026	виконано
	Захист	січень 2026	виконано

Магістрант

_____
(підпис)

Н.Е. Джафарова

(ініціали та прізвище)

Керівник роботи

_____
(підпис)

І. Є. Рождественська

(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Магістерська кваліфікаційна робота – 105 стор., 93 джерела.

Об’єкт дослідження: «світ речей» як феномен художнього дискурсу в романі Тіма О’Браєна «Те, що вони несли» (“The Things They Carried”).

Мета роботи: комплексний аналіз предметного світу в романі Тіма О’Браєна «Те, що вони несли» (“The Things They Carried”) (1990) через виявлення його наративних, психологічних, символічних та культурних функцій.

Теоретико-методологічні засади: класичні джерела, що розкривають феномен «річ» у філософській та культурній перспективі (Дж. Беннетт, Ж. Бодріяр, М. Гайдеггер, Б. Латур, Г. Харман); розвідки, що репрезентують онтологічні, концептуальні та дискурсивні аспекти взаємодії людини з матеріальним та нематеріальним світом (О. Бочуля, І. Вегеш, С. Ганаба, І. Карівець, В. Петрушенко, Я. Семко); літературознавчі джерела, які визначають поняття предмета та його смислотворчу функцію у художньому тексті (Н. Астрахан, Є. Васильєв, О. Галич, Л. Козловська, В. Назарець, G. Johnson, R. Thomas, J. Faryno, T. Foster); праці, що аналізують «світ речей» у художньому тексті (О. Борзенко, Н. Городнюк, О. Деркачова, Т. Ковальова, О. Манойлова, Н. Стеблина, А. Appadurai, T. Bennett, J. Bennett, V. Brown, D. Coole, S. Frost, A. Gell, H. Gumbrecht, I. Krishna, L. Malafouris, D. Ryan, M. Schauss); дослідження, що фокусуються на творчості письменника Тіма О’Браєна (О. Островська-Люта, R. Almasoudi, A. Aqeeli, S. Bonney, D. Bruckner, C. Calloway, T. Chen, R. Crownshaw, S. Dhobi, R. Harris, M. Kakutani, L. Kowalewski, J. Mariani, D. Saleem, C. Schwenkel, P. J. Smith); праці, присвячені аналізу особливостей воєнного дискурсу та воєнної прози (Ю. Берестень, Т. Гросевич, Л. Остапова, М. Рябченко, І. Савіна, І. Стаднік, О. Титар, М. Хар, В. Цимбровський, V. Boyle, P. Chilton, F. Hassebrock, A. Hodges, T. Van Dijk); розвідки з психології та культурології, які висвітлюють проблеми травматичного досвіду війни та колективної й

індивідуальної пам'яті про неї (Н. Дарвішов, Н. Зборовська, А. Киридон, С. Набок, П. Нора, О. Прокопек, Т. Титаренко, І. Тарасова, Л. Родченко, В. Роменець, М. Савчин, В. Яценко, О. Чабан, А. Jones).

Отримані результати: визначено, що поняття «реч» у художній літературі є багатовимірним феноменом, що охоплює матеріальні, соціальні, психологічні та символічні аспекти. У тексті реч виступає активним учасником подій, носієм смислу, здатним впливати на поведінку персонажів, формувати сюжет та відображати соціокультурні значення. Виявлено, що творчість сучасного американського письменника Тіма О'Браєна тісно пов'язана з його досвідом війни. Матеріальні об'єкти у романі «Те, що вони несли» (1990) стають носіями емоцій, пам'яті та моральних дилем героїв, а війна постає як багатосаровий психологічний, соціальний та моральний простір. Предмети виконують багатофункціональну роль: конкретизують художній світ, передають авторські ідеї, формують психологічні і символічні сенси, структурують наратив та соціальні взаємозв'язки. «Світ речей» твору показує взаємозв'язок між матеріальним світом, внутрішнім станом персонажів та соціокультурним контекстом конфлікту, репрезентуючи речі не лише як фізичні об'єкти, а як багатовимірні носії психологічного, морального та культурного досвіду, що формують наратив, символіку і колективну пам'ять про війну.

***Ключові слова:** світ речей, предметний світ, теорія речей, художній наратив, воєнний дискурс, матеріальні об'єкти, психологічний досвід, символіка речей, колективна пам'ять, Тім О'Браєн*

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the study of the world of things in a literary text, focusing on its narrative, psychological, and symbolic functions in Tim O'Brien's novel "The Things They Carried".

The object of this work is the world of things as a phenomenon of literary discourse in Tim O'Brien's novel "The Things They Carried".

The aim of the paper is to provide a comprehensive analysis of the world of things in Tim O'Brien's novel "The Things They Carried" (1990) through the identification of its narrative, psychological, symbolic, and cultural functions. It determined the accomplishment of such objectives as:

- studying the theoretical and methodological approaches to the concept of the "thing" in philosophical, cultural, and literary studies, as well as examining the role of the world of things in a literary work and the biographical and creative context of Tim O'Brien's war prose;

- analyzing the narrative, psychological, symbolic, cultural, and moral functions of material objects in Tim O'Brien's novel "The Things They Carried", including their influence on narrative structure, composition, chronotope, characters' emotional states, moral choices, and the formation of collective memory within the war discourse.

It has been established that in literary discourse the concept of the "thing" is a multidimensional phenomenon encompassing material, social, psychological, and symbolic aspects. In Tim O'Brien's novel "The Things They Carried" (1990), material objects function as active participants in the narrative, serving as carriers of emotion, memory, and moral dilemmas, shaping characters' behavior, structuring the narrative, and reflecting the psychological, sociocultural, and moral dimensions of war, thereby representing the world of things as a key means of constructing narrative meaning, symbolism, and collective war memory.

Key-words: *the world of things, the material world, thing theory, literary narrative, war discourse, material objects, psychological experience, the symbolism of things, collective memory, Tim O'Brien*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	11
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ «СВІТУ РЕЧЕЙ» У ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ	16
1.1 Поняття «реч» у філософській та культурній перспективі.....	16
1.2 Предметний світ художнього твору: від опису до смислотворчості.....	27
1.3 Біографія та творчість Тіма О'Браєна: контекст «світу речей» у воєнній прозі.....	45
РОЗДІЛ 2 НАРАТИВНО-СЕМАНТИЧНА СИСТЕМА СВІТУ РЕЧЕЙ У РОМАНІ ТІМА О'БРАЄНА «ТЕ, ЩО ВОНИ НЕСЛИ».....	55
2.1 Роль предметного світу в наративній організації художнього твору.....	55
2.2 Матеріальні об'єкти як засіб репрезентації психологічного досвіду персонажів.....	66
2.3 Речі як носії символічних та культурних значень у контексті воєнної пам'яті.....	77
ВИСНОВКИ.....	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	94

ВСТУП

Творчість американського письменника Тіма О'Браєна посідає важливе місце у сучасній художній літературі завдяки його унікальному способу відтворення війни, пам'яті та психологічного досвіду солдатів. Роман О'Браєна «Те, що вони несли» ("The Things They Carried") (1990) здобув широке визнання критиків та читачів, ставши фіналістом Пулітцерівської премії та National Book Critics Circle Award, отримавши Chicago Tribune Heartland Prize та французьку премію Prix du Meilleur Livre Étranger, а окремі його твори відзначені National Magazine Award і включені до антологій кращих американських новел ХХ століття. Автор також є лауреатом National Book Award і численних відзнак за всю творчу кар'єру, що підтверджує його значущий внесок у літературу та осмислення складності людського досвіду у війні.

Особливої уваги заслуговує концепт «річ», який у його прозі виступає не лише як матеріальний об'єкт, а як багатовимірний носій смислів, що формуює наратив, моральні дилеми та культурні коди війни, демонструючи, що матеріальні предмети у художньому тексті здатні активно впливати на структуру та сенс твору. Аналіз цієї проблеми є особливо актуальним, оскільки розкриває взаємозв'язок між матеріальним світом, психологічним станом персонажів та соціокультурним контекстом війни, що зберігає значення для сучасного літературознавства та дослідження пам'яті.

Теоретико-методологічна основа дослідження ґрунтується на класичних джерелах, що розкривають феномен «річ» у філософській та культурній перспективі (Дж. Беннетт, Ж. Бодріяр, М. Гайдеггер, Б. Латур, Г. Харман) та розвідках, що репрезентують онтологічні, концептуальні та дискурсивні аспекти взаємодії людини з матеріальним та нематеріальним світом (О. Бочуля, І. Вегеш, С. Ганаба, І. Карівець, В. Петрушенко, Я. Семко); літературознавчих джерелах, які визначають поняття предмета та його смислотворчу функцію у художньому тексті (Н. Астрахан, Є. Васильєв,

О. Галич, Л. Козловська, В. Назарець, G. Johnson, R. Thomas, J. Faryno, T. Foster); працях, що аналізують «світ речей» у художньому тексті (О. Борзенко, Н. Городнюк, О. Деркачова, Т. Ковальова, О. Манойлова, Н. Стеблина, A. Appadurai, T. Bennett, J. Bennett, B. Brown, D. Coole, S. Frost, A. Gell, H. Gumbrecht, I. Krishna, L. Malafouris, D. Ryan, M. Schauss); дослідженнях, що фокусуються на творчості письменника Тіма О'Браєна (О. Островська-Люта, R. Almasoudi, A. Aqeeli, S. Bonney, D. Bruckner, C. Calloway, T. Chen, R. Crownshaw, S. Dhobi, R. Harris, M. Kakutani, L. Kowalewski, J. Mariani, D. Saleem, C. Schwenkel, P. J. Smith).

Для термінологічних уточнень було використано англomовні словники (Cambridge Dictionary, Collins Dictionary, Merriam-Webster Dictionary, Oxford Dictionary), а також Великий тлумачний словник сучасної української мови, Енциклопедичний словник символів культури України, Словник літературознавчих термінів, Словник української мови, Філософський енциклопедичний словник та додаткові матеріали з Вікіпедії.

Практичним підґрунтям для нашого дослідження стали праці, присвячені аналізу особливостей воєнного дискурсу та воєнної прози (Ю. Берестень, Т. Гросевич, Л. Остапова, М. Рябченко, І. Савіна, І. Стаднік, О. Титар, М. Хар, В. Цимбровський, B. Boyle, P. Chilton, F. Hassebrock, A. Hodges, T. Van Dijk); а також розвідки з психології та культурології, які висвітлюють проблеми травматичного досвіду війни та колективної й індивідуальної пам'яті про неї (Н. Дарвішов, Н. Зборовська, А. Киридон, С. Набок, П. Нора, О. Прокопек, Т. Титаренко, І. Тарасова, Л. Родченко, В. Роменець, М. Савчин, В. Яценко, О. Чабан, A. Jones).

Актуальність роботи зумовлена необхідністю дослідження того, як у художньому дискурсі Тіма О'Браєна реалізується феномен «світу речей», який поєднує матеріальний, психологічний, соціокультурний та символічний виміри. Осмислення предметного світу в літературі дозволяє простежити взаємодію речей із внутрішнім досвідом персонажів, їхніми моральними та психологічними станами, а також розкрити специфіку репрезентації війни як

комплексного соціокультурного та психологічного явища. Аналіз предметів у романі «Те, що вони несли» дає змогу виявити, як матеріальні об'єкти стають активними носіями пам'яті, морального досвіду та колективної свідомості героїв.

Наукова новизна роботи в комплексному дослідженні «світу речей» у романі Тіма О'Браєна «Те, що вони несли», з урахуванням його ролі в структурі наративу, психологічних і моральних проєкцій, а також символічних та культурних значень. У роботі простежено, як матеріальні об'єкти взаємодіють із внутрішнім світом персонажів, формують наративну композицію, відтворюють ритм повсякденного життя солдатів та створюють специфічний хронотоп війни.

Об'єктом дослідження є «світ речей» як феномен художнього дискурсу в романі Тіма О'Браєна «Те, що вони несли».

Предметом дослідження є наративно-семантична репрезентація предметного світу в романі Тіма О'Браєна «Те, що вони несли».

Метою роботи є комплексний аналіз предметного світу в романі Тіма О'Браєна «Те, що вони несли» через виявлення його наративних, психологічних, символічних та культурних функцій.

Досягнення поставленої мети зумовлює вирішення наступних **завдань**:

- 1) розглянути теоретико-методологічні підходи до поняття «рiч» у філософській, культурологічній та літературознавчій перспективі;
- 2) проаналізувати роль предметного світу у художньому творі, його вплив на наративну організацію та смислотворчість;
- 3) дослідити біографію та творчість Тіма О'Браєна, зокрема контекст виникнення теми «світу речей» у воєнній прозі;
- 4) проаналізувати специфіку предметного світу у структурі наративу: його роль у формуванні композиції та хронотопу;
- 5) виявити ключові наративні стратегії, що реалізують «світ речей» у романі Тіма О'Браєна, а також способи їх вербалізації;

б) визначити психологічні, моральні та символічні функції матеріальних об'єктів у романі «Те, що вони несли»;

7) дослідити взаємодію фізичного і психологічного навантаження предметів та їхній вплив на поведінку, емоції та моральний вибір персонажів;

8) простежити, як речі формують колективну пам'ять і відображають соціокультурні та моральні аспекти війни;

9) окреслити функції предметів як носіїв культурних, історичних та моральних смислів, що дозволяють розкрити багатовимірність війни та людського досвіду в художньому тексті.

Матеріалом дослідження став роман Тіма О'Браєна «Те, що вони несли» ("The Things They Carried") (1990), у якому детально репрезентовано предметний світ воєнного дискурсу, його психологічні, символічні та культурні функції.

Методи дослідження. Для досягнення мети роботи та вирішення завдань застосовано комплекс методів:

1. Аналіз та синтез наукових джерел для вивчення теоретичних підходів до поняття «речі» у гуманітарних науках.

2. Критичне читання тексту для оцінки функцій предметів у романі.

3. Контент-аналіз та наративно-семантичний аналіз для виявлення значення матеріальних об'єктів у формуванні психологічних та символічних аспектів наративу.

4. Компонентний та семантичний аналіз для визначення смислових і культурних проєкцій речей, представлених у тексті.

5. Психологічний та культурологічний аналіз для оцінки впливу предметів на внутрішній світ персонажів та соціальні взаємозв'язки.

Практична значущість отриманих результатів полягає у можливості використання матеріалів дослідження для викладання курсів із сучасної американської літератури та творчості Тіма О'Браєна. Результати роботи можуть бути застосовані для розробки навчальних програм і лекцій, присвячених аналізу символічної, психологічної та культурної функції

матеріальних об'єктів у літературі, а також для підготовки практичних завдань, які спрямовані на вивчення предметного світу у романах воєнної та сучасної прози.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

У першому розділі розглядаються теоретико-методологічні основи дослідження «світу речей» у літературі, подається огляд підходів до його аналізу, визначаються функції та семантична багатовимірність предметного світу.

У другому розділі досліджується наративно-семантична система предметів у романі «Те, що вони несли», аналізуються психологічні, символічні та соціокультурні функції матеріальних об'єктів, їхній вплив на структуру та композицію наративу, а також особливості воєнного дискурсу, де речі виступають ключовими носіями фізичного, морального та колективного досвіду солдатів, формуючи специфічну оптику сприйняття війни та її наслідків.

Загальна кількість сторінок 105, кількість використаних джерел 93.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ «СВІТУ РЕЧЕЙ» У ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

1.1 Поняття «річ» у філософській та культурній перспективі

Поняття «річ» є однією з базових категорій повсякденного та наукового мовлення, оскільки використовується для номінації як конкретних предметів матеріального світу, так і абстрактних явищ, фактів чи справ. Широта семантичного обсягу цього поняття зумовлює його активне функціонування в різних дискурсах – від побутового до філософського та лінгвістичного. З огляду на це, важливим є звернення до словникових дефініцій, які фіксують усталені значення лексеми річ в українській мові та її основних англійських еквівалентів, насамперед *thing*. Аналіз тлумачень у лінгвістичних і філософських словниках дає змогу окреслити семантичні межі поняття, виявити його значеннєві компоненти та простежити особливості мовної концептуалізації в українській та англійській мовах.

Словник української мови подає таке тлумачення слову «річ»: предмет, переважно хатнього вжитку, трудової діяльності тощо; будь-який предмет узагалі; явище дійсності, факт, випадок або подія; справа, заняття або діяльність; питання, предмет міркування чи розмови [Словник української мови 1978, с. 577–578].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови наведені такі дефініції поняття «річ»: предмет, переважно домашнього вжитку або трудової діяльності; будь-який предмет загалом; явище дійсності, випадок, факт чи подія; ситуація або становище, що склалося; справа або діяльність, якою займається хто-небудь; а також те, що має певне значення для когось [Великий тлумачний словник сучасної української мови 2005, с. 1228].

Як бачимо, в українській мові лексема «річ» має багатозначний характер. Насамперед вона позначає конкретний матеріальний предмет, тобто фізичний об'єкт. У переносному значенні це слово вживається для

номінації питання, справи, факту, явища чи події, що осмислюються як окрема сутність. Крім того, в розмовному мовленні «річ» може використовуватися для позначення мови, розмови або промови. Така семантична широта зумовлює необхідність звернення до англомовних словників з метою аналізу того, якими лексичними засобами в англійській мові передаються відповідні значення і які семантичні відповідники має українське поняття «річ».

Українським еквівалентом слову «річ» в англійській мові виступає лексема *thing*, яка в Cambridge English Dictionary має такі значення: an object or item; an idea, event, or phenomenon; a situation or circumstance; any possibility or scenario; a person or animal; a reason or motive [Cambridge English Dictionary].

У Oxford Learner's Dictionaries для слова *thing* подається більш розширений діапазон значень: an object whose name you do not use because you do not need to or want to, or because you do not know it; an object that is not alive in the way that people and plants are; objects, clothing or tools that belong to somebody or are used for a particular purpose; a fact, an event, a situation or an action; what somebody says or thinks; the general situation, as it affects somebody; a quality or a concept; what is needed or socially acceptable; used to say that something is important or real; used with negatives to mean 'anything' in order to emphasize what you are saying [Oxford Learner's Dictionaries].

Merriam-Webster Dictionary наводить схожі дефініції: an inanimate object; a matter of concern; affair; possessions; personal belongings; a fact, circumstance, or state of affairs [Merriam-Webster Dictionary]. У Collins Online Dictionary представлено більший список значень: any object, feature, or event when not named precisely; used in lists/descriptions to widen reference; used after an adjective instead of just the adjective; used for emphasis instead of anything/everything; used in expressions (e.g., such a thing); refers vaguely to a situation, activity, or idea; used before stating something important; refers back to something mentioned; a physical object with no life; used to express contempt or

irritation about an object; a person or animal as a “thing” to express feeling (informal); plural things as your possessions/clothes; plural things as situation or life in general; object, fact, affair, circumstance, or concept as a separate entity [Collins Online Dictionary].

Отже, поняття «річ» є багатозначним і охоплює як конкретні матеріальні об’єкти, так і абстрактні явища, факти, події або справи. Українські словники фіксують широкий спектр значень цієї лексеми, від фізичного предмета до питання, ситуації чи промови. Англійський еквівалент *thing* має аналогічно широкий семантичний діапазон, що підтверджується численними англійськими словниками, які виділяють значення від конкретного об’єкта до абстрактних понять, подій, обставин, причин чи соціально важливих явищ. Таким чином, ці поняття функціонують як універсальні номінанти, здатні передавати як матеріальні, так і концептуальні сутності в різних дискурсах.

Для нашого дослідження важливим також є звернення до потрактування слова «річ» у філософському вимірі, оскільки воно дозволяє окреслити глибші онтологічні та концептуальні аспекти поняття. У Філософському енциклопедичному словнику надається таке роз’яснення: «Річ – поняття, контекст значень якого вказує, що існує дещо визначене, відносно стале і незалежне. Річ мовно пов’язана із реченням. Для Аристотеля “річ” у сенсі “практика” – це те, з чим можна або потрібно мати справу: річ підштовхує до дії, сама веде “діло-справу”. У класичній метафізичній традиції категорія річ характеризувала буття в його тілесному (протяжному) вимірі, що зумовило становлення онтології тотожності речі і предмета. Операційний зміст речі як відносно незалежного і сталого носія властивостей і відношень формується в орієнтованій на науку філософії Нового часу. У науковій картині світу закріплюється розуміння, що власними характеристиками речі є її властивості – як у їхніх обопільних відношеннях, так і відношеннях з властивостями інших речей. Складається прецедент тлумачення речі лише як виявлення субстрату суцього речовини, або ж

матерії. Цьому тлумаченню протистоїть її символістське розуміння як деякого репрезентанта образу світу. У феноменології Гуссерля (своєрідній реакції на класичне Ratio) Річ постає як самоочевидність і разом із тим смислова перспектива життєвого світу. Гайдеггер намагається подолати як “символізм”, так і “перспективізм” тлумачення Речі: світ присутній в речі як її власна істотність. У логіці зберігається розуміння речі як цілісної і відносно сталої частини об’єктивної дійсності. В сучасній соціальній філософії термін “річ” має самостійне значення, вказуючи на процеси оречевлення, в яких відношення між людьми набувають оберненої форми відношення між речами» [Філософський енциклопедичний словник 2002, с. 552].

Мартін Гайдеггер одним із перших філософів ХХ століття здійснив радикальне переосмислення поняття речі, відмовившись від її класичного трактування як пасивного матеріального об’єкта, що існує незалежно від людського досвіду. У межах традиційної метафізики річ зазвичай постає як предмет із фіксованими властивостями, доступний для пізнання суб’єктом. Натомість Гайдеггер пропонує онтологічну перспективу, в якій річ мислиться через структуру людського буття-у-світі. Як він наголошує у роботі «Буття і час», людина не протистоїть світові, а завжди вже перебуває в ньому: «Бути – означає бути-в-світі» [Гайдеггер 1996].

У цьому контексті філософ розрізняє два основні способи буття речей – наявність та підручність. Наявна річ постає як об’єкт теоретичного споглядання, як те, що «просто є», тоді як підручна річ відкривається через практику користування та включеність у повсякденну діяльність. Гайдеггер підкреслює, що в нашому щоденному досвіді ми передусім маємо справу не з предметами, а зі знаряддями: «Найближче й найперше ми зустрічаємо не речі як предмети, а знаряддя в їхній придатності» [Гайдеггер 1996]. Знаряддя не осмислюється через перелік властивостей, а через свою функцію в мережі дій, намірів і турботи.

Саме в момент поломки або втрати функціональності знаряддя, за Гайдеггером, річ виходить із «непомітності» та постає як проблема, оголюючи структуру світу, в якому людина перебуває. Таким чином, річ виявляється не нейтральною, а екзистенційно навантаженою: вона пов'язана з тілесним досвідом, звичкою, страхом, очікуванням та пам'яттю [Бочуля 2012, с. 162]. Цей підхід формує основу подальшого розвитку гайдеггерівського розуміння речі поза межами інструментальності.

У пізньому есе «Річ» Гайдеггер ще радикальніше відходить від предметного мислення. Він прямо зазначає: «Річ не є просто предметом. Річ річує». Ця формула в українській філософській традиції зберігається саме в такому вигляді, щоб підкреслити активний характер речі як події буття. Річ не зводиться до сукупності властивостей, а є тим, що «збирає світ» [Карівець 2021, с. 72].

У цьому ж есе філософ вводить поняття чотирирйності, наголошуючи, що справжня річ «збирає землю й небо, смертних і богів». Приклад глечика демонструє, що його сутність полягає не в матеріалі чи формі, а в даруванні: глечик «дає» воду, пов'язує людину з землею, природними циклами, тілесною потребою, святковістю й пам'яттю. Отже, річ постає як осереддя сенсу й присутності, а не як об'єкт володіння [Карівець 2021, с. 72].

Таке розуміння предметності має принципове значення для літературознавства. У художньому тексті річ перестає бути декоративним елементом і набуває статусу носія екзистенційного змісту. Предмети можуть відкривати спосіб буття персонажа у світі, фіксувати його страх, турботу або втрату. Наприклад, у прозі Франца Кафки двері, ключі чи канцелярські предмети функціонують не лише як елементи простору, а як маркери відчуження та недоступності світу. У такому сенсі річ у літературі діє подібно до гайдеггерівської підручної речі – вона «працює» в досвіді, а не просто описується.

Подібний феноменологічний підхід до предметності знаходить відлуння й у сучасних міждисциплінарних дослідженнях, де наголошується

на значенні практик, тілесності та смислового середовища. Зокрема, у філософських та культурологічних розвідках підкреслюється, що об'єкти культури слід аналізувати як активні чинники формування досвіду, а не як нейтральні речі [Петрушенко 2008, с. 7]. Отже, гайдегерівське переосмислення речі відкриває продуктивну теоретичну перспективу для аналізу художнього тексту, у якому матеріальний світ постає не тлом подій, а активним співучасником екзистенційної драми людини.

На відміну від хайдегерівського розуміння речі як осередку буттєвої відкритості, у філософії Жана Бодріяра вона постає як знак, підпорядкований логіці споживання та симуляції. У філософських роботах останнього поняття речі формується в межах радикальної критики пізнього капіталізму та споживацького суспільства, в умовах якого предметний світ перестає бути нейтральним тлом людського існування та набуває принципово нового онтологічного та соціального статусу. Річ більше не постає як стабільний матеріальний об'єкт, підпорядкований людським потребам, а включається в складну систему соціальних значень, кодів і символів. У програмній праці «Система речей» Бодріяр послідовно демонструє, що сучасні предмети не можуть бути зрозумілі лише з позицій функціональності або користі. Натомість вони функціонують як елементи знакової системи, яка організує повсякденність, простір житла, соціальні відносини та сам спосіб мислення індивіда [Baudrillard 1996].

На думку Бодріяра, в сучасній культурі речі організовані подібно до мови: вони підпорядковуються правилам коду, синтаксису, стилю та моди. Предмети поєднуються між собою не випадково, а відповідно до логіки означування, створюючи впізнавані конфігурації статусу, престижу та смаку. Споживання в такому контексті перестає бути актом задоволення реальних потреб і перетворюється на процес маніпуляції знаками, у якому індивід «споживає» не самі речі, а їхні соціальні значення [Вегеш 2007, с. 20]. Таким чином, предметний світ постає як автономна система, що нав'язує людині певні моделі поведінки та саморепрезентації.

Розвиваючи цю ідею, Бодріяр наголошує, що традиційне уявлення про цінність речі, засноване на її корисності або практичному призначенні, втрачає актуальність. У праці «Суспільство споживання» філософ пропонує розширену концепцію вартості, в межах якої провідну роль відіграє знакова вартість. Саме вона визначає престиж речі, її соціальну значущість та символічний капітал. Предмет цінується не за те, що він робить, а за те, що він означає, тобто за свою здатність репрезентувати соціальну позицію індивіда, його належність до певної групи або стилю життя. У цьому сенсі річ стає інструментом соціальної диференціації та водночас засобом відтворення ієрархій [Baudrillard 1998].

У такій системі річ відіграє ключову роль у формуванні ідентичності суб'єкта. Людина, за Бодріяром, не просто володіє речами, а конструює себе через них, використовуючи предметний світ як мову самовираження. Соціальна позиція, смак, стиль життя і навіть уявлення про власну індивідуальність формуються через споживання певних знаків. Проте ця ідентичність є глибоко проблематичною й ілюзорною, оскільки вона задається зовнішніми кодами споживання і не має внутрішньої автономії. Суб'єкт у бодріярівській концепції дедалі більше постає як функція системи речей, а не як її творець, що свідчить про радикальне відчуження людини в умовах сучасної культури [Семко 2022, с. 90].

Подальший розвиток цієї логіки Бодріяр здійснює в концепції симулякра, найповніше представлений у праці «Симулякри і симуляція» [Бодріяр 2004]. Симулякр означає таку форму речі або образу, яка більше не відсилає до жодної первинної реальності, а існує як самодостатній знак, що циркулює в системі інших знаків. У світі симулякрів предмети не репрезентують реальність, а заміщують її, створюючи простір гіперреальності, де зникає відмінність між справжнім і штучним, між оригіналом і копією. Річ у цьому контексті втрачає глибинний сенс і перетворюється на порожню форму, знак без референта, що лише імітує значущість.

Зазначені ідеї мають важливе значення для літературознавчого аналізу, оскільки дозволяють розглядати предметний світ художнього тексту не як другорядний описовий елемент, а як носій смислів та симптом культурної кризи. У літературному творі часто моделюється ситуація, коли речі втрачають практичну функцію та постають як маркери соціального стану, ідеологічних установок або внутрішньої порожнечі персонажів. Надлишок предметів у художньому просторі може сигналізувати не про достаток чи стабільність, а про втрату автентичного досвіду, підміну реальності знаками та розпад смислів, що цілком відповідає бодрієрівській критиці сучасної культури як світу симуляції.

Якщо для Хайдеггера річ важлива через використання, а для Бодрієра – через знак, то Бруно Латур наділяє річ активною агентністю, розвиваючи ці ідеї у власній акторно-мережевій теорії (Actor-Network Theory). Його роботи кардинально переосмислюють роль речей у соціальних, наукових та культурних процесах. На відміну від класичного поділу на суб'єктів і об'єкти, Латур пропонує розглядати речі як акторів, тобто сутностей, які мають здатність впливати на дії людей та перебіг подій [Latour 2005]. Це означає, що речі не є пасивним фоном для людської активності, а стають активними учасниками соціальних мереж і процесів, формуючи культурні та наративні структури.

У концепції Латура немає чіткої межі між людиною та річчю: і люди, і матеріальні об'єкти співстворять світ, у якому вони існують. Річ не просто існує, вона входить у мережу взаємодій, впливає на поведінку людей і визначає розвиток подій. Таким чином, будь-який предмет чи технологія стає важливим елементом, який визначає соціальні практики, культурні норми та навіть наративи.

Підхід Латура дозволяє розглядати предмети в художньому тексті не лише як пасивний фон, а як активних учасників сюжету. Наприклад, у романах детективного чи готичного жанру річ – ключовий артефакт, предмет, що «керує» поведінкою персонажів, спрямовує розвиток подій або

створює конфлікти [Ганаба 2021, с. 99]. Світ речей стає динамічною системою взаємодій, де кожен предмет має потенціал впливати на людські дії і на хід історії, підкреслюючи взаємопроникність матеріального та соціального. Наприклад, у романі Едгара Аллана По «Золотий жук» скарби й карта виступають не лише символами, а й акторами, що формують поведінку персонажів. Характерні дії героїв визначаються пошуком скарбу: карта «керує» їхніми кроками, а сам предмет стає рушійною силою сюжету. Без цього предмета історія втратила б свою динаміку, і взаємодія людини з річчю створює конфлікти, відкриває таємниці й веде до кульмінації. Отже, річ перетворюється на повноцінного актора, що співтворить наратив разом із персонажами.

Цей підхід дозволяє по-новому аналізувати літературні твори, виявляючи, як речі стають активними елементами сюжету та символічного простору твору, і підкреслює значення матеріальної агенції у культурних текстах.

Сучасні течії філософії матеріальності дають розвиток ідеям Латура. Зокрема, у рамках нового матеріалізму Джейн Беннетт підкреслює, що речі самі по собі мають активність та здатні впливати на соціальні та культурні процеси незалежно від людського наміру. Речі не є пасивними об'єктами, а формують політичні, екологічні та етичні взаємодії, виступаючи агентами у складних мережах матеріальних та соціальних відносин [Bennett 2010].

Подібну перспективу пропонує об'єктно-орієнтована онтологія, в якій наголошується, що річ має власної внутрішньої сутності та діє поза людським сприйняттям. Речі не зводяться до сукупності властивостей, які ми можемо спостерігати, а мають глибину та автономність, що залишається прихованою від людського досвіду. У цьому сенсі предмети стають самостійними акторами у світі, а людина – лише один із численних учасників взаємодії речей [Harman 2018].

Таким чином, від Хайдеггера, який аналізує речі через призму практики та людської турботи, через Бодріяра та Латура, які розглядають речі як знаки

і активних учасників мереж, сучасні течії нового матеріалізму та об'єктно-орієнтована онтологія підкреслюють автономність та агентність речі як сутності, що існує й діє незалежно від людини. Це відкриває нові горизонти для літературознавчого аналізу, де предметний світ художнього тексту може розглядатися як незалежна, активна сила, що формує наратив, сенси і взаємодії персонажів.

Еволюція поняття речі у філософських концепціях XX–XXI століття

Філософ / Теорія	Поняття речі	Основна характеристика	Взаємодія з людиною	Літературне/культурне значення
Мартін Хайдеггер (XX ст.) 	Річ як «наявність» та «підручність»	Річ не лише об'єкт, а подія буття; підручність через практику користування; «річ річує».	Річ постає через практичне використання; втрата функції робить її помітною; екзистенційна навантаженість.	У художньому тексті речі відображають спосіб буття персонажа; стають носіями турботи, страху, пам'яті.

<p>Жан Бодріяр (пізній ХХ ст.)</p> 	<p>Річ як знак, симулякр</p>	<p>Предмет підпорядкований логіці споживання; соціальна та знакова вартість важливіша за функціональність; концепція симулякра.</p>	<p>Людина споживає не річ, а її соціальний і символічний сенс; ідентичність суб'єкта конструюється через речі.</p>	<p>Речі у літературі і культурі стають маркерами статусу, соціального коду, відчуження; втрата практичної функції підкреслює кризу сенсу.</p>
<p>Бруно Латур (Actor-Network Theory)</p> 	<p>Річ як актор</p>	<p>Річ має агентність; включена в мережу взаємодій; не пасивна.</p>	<p>Річ співтворить події і дії разом із людьми; впливає на наратив і соціальні практики.</p>	<p>У художньому тексті річ може «керувати» сюжетом (детектив, готика); предмети стають активними учасниками історії.</p>
<p>Джейн Беннетт (новий матеріалізм)</p> 	<p>Річ як активна матерія</p>	<p>Речі самі по собі мають агентність; здатні впливати на соціальні, екологічні та політичні процеси</p>	<p>Річ діє незалежно від людського наміру; включена у складні мережі взаємодій</p>	<p>В літературі та культурі речі розглядаються як активні сили, що формують події та сенси.</p>

<p>Грем Харман (об'єктно-орієнтована онтологія)</p> 	<p>Річ як автономний об'єкт</p>	<p>Речі мають внутрішню сутність і автономність; існують поза людським сприйняттям; глибина об'єкта прихована.</p>	<p>Людина – лише один із учасників взаємодії; річ існує і діє незалежно від суб'єкта.</p>	<p>У художньому тексті речі стають незалежними акторами, носіями значень, які не зводяться до людського досвіду.</p>
--	---------------------------------	--	---	--

Отже, поняття «річ» демонструє широку семантичну та концептуальну еволюцію: від конкретного матеріального об'єкта до автономної сутності, здатної впливати на світ і поза людським сприйняттям. Така динаміка розкриває потенціал речей як активних учасників у літературі, культурі та соціальних процесах, відкриваючи нові горизонти для аналізу матеріального світу та його взаємодії з людиною.

1.2 Предметний світ художнього твору: від опису до смислотворчості

У літературознавстві поняття речі, предмета та матеріального об'єкта виходять за межі допоміжного описового елемента та постають як повноцінні смислотворчі одиниці художнього тексту. На відміну від філософського дискурсу, де річ осмислюється передусім у зв'язку з онтологією та епістемологією, у літературі вона функціонує як наративний, символічний та культурний медіатор.

Варто зауважити, що класичні підручники з літературознавства зазвичай містять розділи, присвячені поетиці художнього твору, у яких предметний світ розглядається в межах художніх образів і деталей, що

формують простір та атмосферу тексту. Водночас ці елементи трактуються як складники описової поетики, без виокремлення самостійного концептуального підходу до автономії предмета [Галич, Назарець & Васильєв 2005, с. 166].

Схожу ситуацію спостерігаємо у системних навчальних текстах із теорії літератури, де поетика опису предметів зазвичай виступає стандартним і невід'ємним елементом аналізу художнього твору. Предмети в таких підходах розглядаються переважно як описові деталі, які виконують функцію створення фону, просторового та соціокультурного середовища, формують атмосферу та художню обстановку. Водночас вони не наділяються окремим семіотичним чи концептуальним рівнем значення, тобто їхня автономія як носіїв смислу у тексті не досліджується, і вони трактуються лише в контексті загальної композиції, образної системи та наративної функції твору. Це дозволяє описати зовнішню виразність та декоративну роль предметів, але залишає поза увагою їхню потенційну символічну, метафоричну чи інтерактивну взаємодію з іншими елементами художньої структури [Козловська 2012; Астрахан 2021].

Схожий підхід спостерігаємо і в англomовній літературознавчій традиції, наприклад, у підручнику "Perrine's Literature Textbook: Structure, Sound & Sense", що є одним із найпоширеніших англomовних вступів до аналізу художньої літератури. У ньому систематично розглядаються основні літературні елементи, включаючи сюжет, персонажів, тему, стиль, тон, образність (imagery) та символіку (symbols). У базових розділах, присвячених образності та символам, предмети та речі трактуються переважно як образні та описові деталі, які допомагають передати думки, емоції та атмосферу твору. Водночас вони не розглядаються як автономні семіотичні вузли з окремим значенням, а інтегруються у загальну структуру художнього тексту, слугуючи підтримкою для розкриття художніх ідей та почуттів [Johnson, Thomas 2017].

Як і у випадку з “Perrine’s Literature: Structure, Sound & Sense”, де предмети й речі розглядаються як образні та описові деталі, інтегровані у загальну структуру тексту, у посібнику Томаса Фостера “How to Read Literature Like a Professor” предмети здобувають значення через свої символічні чи мотивні функції [Foster 2003]. Проте між цими підходами існує важлива різниця: у підручнику “Perrine’s Literature” автори концентруються на формальних та композиційних ролях предметів у творі, підкреслюючи їх взаємодію з іншими літературними елементами (сюжетом, персонажами, темою, стилем), тоді як Фостер орієнтований на популярну інтерпретацію, де речі пояснюються через традиційні символи або образи, що сигналізують про певні ідеї, настрої або життєві мотиви.

Таким чином, обидва підходи використовують предмети як носії смислу, але їхня автономність у тексті трактована по-різному: у першому випадку вони функціонують у межах структурної та композиційної системи, а у другому – як загальні символи, що полегшують читачеві розпізнавання тем, архетипів та патернів. Ця різниця підкреслює контраст між академічним аналізом літератури та популярним посібником із її інтерпретації, демонструючи різні рівні уявлення про роль предметів у художньому тексті.

Отже, у традиційній поетиці та класичних навчальних посібниках предмети у художньому творі розглядаються переважно як допоміжні елементи: деталі образу, частина побутового або сюжетного тла, які допомагають створити атмосферу, передати характер персонажа або час і місце дії. На такому рівні речі не мають автономної семіотичної функції – їх роль обмежується описовою, характерологічною або символічною в найпростішому сенсі.

Традиційне трактування речей у літературному творі

Рівень/аспект	Основна функція речі
Описовий	Формує атмосферу, середовище, час та простір твору.

Характерологічний	Розкриває внутрішній світ, статус та психологію персонажа.
Символічний	Виражає теми, ідеї, архетипи через предмети.
Наративний (обмежений у класичній поетиці)	Речі рідко впливають на хід подій; служать допоміжними структурними елементами.

Традиційне розуміння предмету в літературі є основою для подальшого розвитку концепції «предметного світу», де річ розглядається як самостійна структурно-семіотична одиниця. А вже у другій половині ХХ ст. у гуманітарних науках відбувається системний методологічний зсув, який позначають як матеріальний поворот (*material turn*) або *turn toward material culture*. Цей поворот суперечить до певної міри домінуванню мовно-структуральних моделей аналізу, зосереджених на знакових системах і текстуальних структурах, і робить акцент на матеріальність, об'єкти та їхню роль у культурних практиках. Матеріальний поворот – це ширше культурологічне явище, що прагне врахувати, як кількісно і якісно важливою стає матеріальна культура для розуміння соціальних та культурних процесів; він включає питання про те, як знання у культурно створених об'єктах діє в суспільстві та історії [Wikipedia].

Таким чином, у гуманітарних та культурологічних студіях «матеріальний поворот» (*material turn*) означає значне методологічне зміщення уваги від класичних мовно-структуральних моделей аналізу, які зосереджувалися переважно на знакових системах, дискурсах та текстах, до комплексного вивчення матеріальності об'єктів, їхньої агенції (*agency*) – здатності впливати на соціальні та культурні процеси, – і ролі цих об'єктів у культурних практиках. Цей поворот не просто розширює поле аналізу, а

радикально переосмислює місце матеріального виміру у формуванні значень, пам'яті та ідентичностей, оскільки предмети розглядаються не як пасивне тло, а як активні учасники культурного життя.

Однією з ключових робіт, яка сприяла систематизації ідей матеріального повороту, є колективна монографія “Material Powers: Cultural Studies, History and the Material Turn” Тоні Беннета та Патріка Джойса. У цій праці зібрано внески провідних дослідників, які детально аналізують матеріальні практики, інфраструктури, об'єкти повсякденності, просторові конфігурації та речі як невід'ємні складові соціальної та культурної динаміки. Автори та авторки у своїх дослідженнях показують, що матеріальне не лише відображає соціальні процеси, а й активно їх формує, стаючи агентом соціальної взаємодії та культурного виробництва [Bennett, Joyce 2010].

Монографія охоплює широкий спектр тем: від історичних аналізів об'єктів та технологій до сучасних культурних практик, демонструючи, як фізичні речі і матеріальні умови впливають на соціальні структури, символічні системи та повсякденну поведінку людей. Важливо, що збірка не обмежується лише теоретичними роздумами, а включає емпіричні кейси, що ілюструють взаємодію матеріального та культурного на конкретних прикладах.

Саме ця праця стала важливим теоретичним майданчиком для переосмислення ролі матеріального у культурологічних та соціальних дослідженнях. Вона сприяла переходу від абстрактних соціальних конструкцій до більш комплексного розуміння того, як матеріальні аспекти життя формують повсякденні практики, впливають на політичні та економічні процеси, а також визначають способи виробництва знання. Завдяки цьому “Material Powers” заклала підґрунтя для подальших досліджень у рамках матеріальної культури, науки про речі, урбаністики та історії технологій, підкреслюючи, що соціальні та культурні явища

неможливо повністю зрозуміти без врахування їхнього матеріального виміру [Bennett, Joyce 2010].

У межах *material culture studies* значну увагу приділено тому, як речі стають носіями пам'яті та культурної ідентичності. Предмети не розглядаються лише як пасивні об'єкти, а як активні учасники соціальних процесів, через які люди конструюють своє розуміння світу та себе.

У збірці “The Social Life of Things” репрезентується, що товари та предмети мають своє «соціальне життя». Вони проходять складний шлях культурних трансформацій, змінюючи своє значення залежно від соціального та економічного контексту, в якому опиняються. Через ці трансформації речі впливають на формування соціальної пам'яті, підтримку колективних наративів і вираження культурної ідентичності. Предмети стають своєрідними «носіями історії», через які передається досвід попередніх поколінь і відображаються соціальні цінності та практики [Appadurai 1986].

Схожі ідеї викладені у роботі “Art and Agency”, де автор Альфред Гелл підкреслює, що художні об'єкти можуть виступати як активні учасники соціальних відносин. За Геллом, мистецькі твори не обмежуються тим, щоб відображати культурні ідеї чи соціальні норми; вони самі здатні спрямовувати поведінку людей, формувати взаємодії та впливати на соціальні структури. Художні об'єкти стають «агентами» у широкому сенсі – вони можуть підтримувати владу, виражати статус, встановлювати правила взаємодії або стимулювати нові форми колективної поведінки [Gell 1998].

Цей підхід демонструє, що матеріальні об'єкти мають власну ефективність у соціальному світі, і їхній вплив часто непомітний, але значущий. *Material turn* виходить за межі традиційного символічного або ідеологічного аналізу, пропонуючи розглядати речі як активні елементи культурної та соціальної динаміки. Через це сучасні дослідники з культурології, антропології та соціальних наук все частіше аналізують матеріальні аспекти взаємодії, вивчаючи не лише зміст об'єктів, але й їхню ефективність, дієвість та здатність формувати практики і поведінку.

У свою чергу, Ламброс Малафуріс, розвиваючи концепцію *Material Engagement Theory*, підкреслює, що когнітивні процеси нерозривно пов'язані з матеріальним світом. Мислення, пам'ять і пізнання не виникають ізольовано у мозку, а формуються у тріаді «тіло–мозок–речі», де матеріальні об'єкти виступають активними агентами. За цією теорією, предмети не лише зберігають інформацію, а й беруть участь у її формуванні та передачі, змінюючи спосіб, яким люди організують свої знання, досвід і культурні практики [Malafouris 2013].

Таким чином, концепції та ідеї *material turn* підкреслюють, що соціальне життя речей є невід'ємною частиною культурного та соціального порядку, і без розуміння агентності об'єктів неможливо повноцінно пояснити, як формуються, підтримуються та змінюються соціальні практики.

Як бачимо, дослідники цієї теорії підкреслюють, що матеріальне не лише відображає соціальні процеси, а й формує їх: речі стають агентами взаємодії, впливають на культурні практики та соціальні структури, а також стають важливими інструментами для дослідження пам'яті, ідентичності та повсякденного життя.

Об'єднуючи дані підходи, сучасна культурологічні та соціальні студії отримують потужний аналітичний інструментарій: речі розглядаються як активні учасники соціального життя, які формують знання, пам'ять і культурну ідентичність, а також впливають на структуру соціальних практик. Це дозволяє перейти від антропоцентричного підходу до більш комплексного розуміння взаємодії людини та матеріального світу.

У літературознавстві та мистецтвознавстві матеріальний поворот проявляється у дослідженні об'єктів, що стають центральними у створенні сенсу художнього твору.

Так, у навчальному посібнику «Вступ до літературознавства» Єжи Фаріно поняття предметного світу художнього твору посідає одне з центральних місць у системі теоретичних координат автора. На відміну від традиційної поетики, у якій предмет здебільшого розглядався як другорядний

елемент художньої деталі або складова побутового тла, Фаріно пропонує концептуально інший підхід, наголошуючи на структурно-семіотичній значущості матеріальних об'єктів у художньому тексті [Faryno 1987].

Предметний світ у трактуванні Фаріно постає не як пасивне тло подій, а як самостійна організуюча підсистема художньої реальності, що перебуває у складних взаємозв'язках із персонажною сферою, просторово-часовою організацією твору та наративною структурою. Матеріальні об'єкти в тексті, за Фаріно, здатні акумулювати смисли, фіксувати культурні коди епохи, виступати маркерами соціального статусу, ідентичності та психологічного стану персонажів.

У межах цієї концепції річ аналізується як семіотичний знак, що функціонує за законами художньої системи твору. Предмети не лише репрезентують позатекстову реальність, але й включаються у процес смислотворення, набуваючи символічних, метафоричних або наративно-динамічних функцій. Таким чином, предметний світ виступає важливим засобом моделювання художньої дійсності та інтерпретації авторського задуму [Faryno 1987].

Суттєвим є й те, що у «Вступі до літературознавства» Фаріно розглядає предметний світ у системному зв'язку з іншими рівнями поезики – образом персонажа, простором, часом, сюжетом та композицією. Такий підхід дозволяє трактувати річ не ізольовано, а як елемент цілісної художньої структури, що може виконувати характерологічну, символічну та наративну функції.

У сучасних літературознавчих дослідженнях неодноразово підкреслюється, що саме праця Єжи Фаріно заклала підґрунтя для подальших студій предметного світу в художньому тексті, зокрема в контексті структуралістської та семіотичної методології «матеріального повороту» (*material turn*) та *studies of things*.

Одна з найвпливовіших англомовних літературознавчих течій, яка активно розвивалася у межах *material turn* у гуманітарних науках, – це так

звана «теорія речі» (*thing theory*). Цей підхід виник у рамках сучасної літературної критики та культурної теорії, і він концентрується на взаємодії людини та об'єктів у тексті, підкреслюючи, що предмети не обмежуються лише своєю утилітарною функцією, а можуть мати власну «агентність» і бути носіями смислу [Brown 2001].

Ключова ідея *thing theory* полягає в тому, що речі, які виходять за межі своєї звичної функції, починають «проявлятися» як речі, що викликає у читача усвідомлення їхньої окремої присутності та потенціалу значення. Як зазначає Білл Браун, «коли об'єкт перестає виконувати звичну функцію, він перестає бути просто інструментом і стає річчю, яка змушує нас переглянути наше уявлення про нього» [Brown 2001, с. 4]. Наприклад, лампочка перестає світити або двері не відчиняються – у такі моменти предмети починають відігравати критичну функцію у тексті, привертаючи увагу до відносин між людиною і матеріальним світом.

Thing theory дозволяє розглядати матеріальні об'єкти як активних учасників наративу. Браун підкреслює, що такі моменти «поломки» або невідповідності функціональної ролі предмета є своєрідними тріщинами у тексті, через які можна досліджувати ширші культурні, соціальні та психологічні аспекти [Brown 2001, с. 6].

Важливо, що матеріальні об'єкти як активні учасники наративу можуть стати носіями пам'яті, символами історії, маркерами тілесності або інструментами відображення ідентичності [Bennett 2010; Coole, Frost 2010]. За словами Джейн Беннетт, «речі не є пасивним фоном людської діяльності; вони самі беруть участь у формуванні політичних та соціальних процесів» [Bennett 2010, с. 22]. Аналогічно, Діана Кул та Саманта Фрост відзначають, що матеріальні об'єкти можуть виступати «медіаторами соціальних відносин і культурних практик» [Coole, Frost 2010, с. 9], підкреслюючи агентність речей у соціальному та культурному контексті.

Таким чином, *thing theory* пропонує більш комплексне та критичне осмислення матеріального світу літературного тексту, підкреслюючи

важливість аналізу «речей», які часто залишаються непоміченими у традиційних літературознавчих методах. Це відкриває нові перспективи для літературознавчих досліджень, показуючи, що навіть найзвичайніші предмети можуть бути носіями глибокого символічного та культурного значення [Gumbrecht 2004].

Праця Мартіна Шаусса “Like a Thing Forsaken: Beckett, Sebald and the Politics of Materiality” є показовим прикладом застосування теорії речей та ширших підходів до матеріальності в аналізі літературного тексту. Дослідник зосереджується на тому, як у прозі С. Беккета та В. Г. Зебальда матеріальні об’єкти постають не як другорядні деталі або прозорі символи, а як проблемні та водночас значущі елементи, що формують особливу «політику матеріальності». У цих текстах речі часто з’являються у вигляді залишків, уламків або покинутих предметів, які втрачають чітку функціональність і опираються однозначному тлумаченню. Саме ця їхня «покинутість» і нефункціональність надає їм особливої теоретичної ваги в межах *thing theory* [Schauss 2018].

У контексті теорії речей Шаусс показує, що матеріальні об’єкти в Беккета і Себальда порушують антропоцентричну логіку наративу, адже вони не просто віддзеркалюють внутрішній стан персонажів, а створюють власну зону значення, яка не повністю піддається мовному опрацюванню. Речі стають носіями історичного та травматичного досвіду, зокрема повоєнної європейської пам’яті, але водночас демонструють межі репрезентації: вони присутні як матеріальні свідчення минулого, яке не може бути цілком відновлене чи пояснене [Schauss 2018]. Така інтерпретація узгоджується з ключовими положеннями теорії речей, згідно з якими «річ» починається там, де об’єкт виходить за межі звичної функції і чинить опір інтерпретації.

Особливу увагу автор приділяє політичному виміру матеріальності. У його читанні речі в текстах Беккета і Себальда не проголошують чітких ідеологічних позицій, але саме через свою мовчазну, вперту присутність вони

підривають наративи прогресу, раціональності та історичної завершеності. Матеріальні залишки фіксують розриви між минулим та теперішнім, між досвідом та його мовним оформленням, тим самим формуючи критичну перспективу щодо історичної пам'яті та політичного знання [Schauss 2018]. У такому сенсі політика матеріальності виявляється «негативною» або непрямую: вона діє не через пряме висловлювання, а через наполягання на присутності того, що не може бути повністю асимільоване дискурсом.

Отже, у прочитанні Шаусса речі постають як активні учасники літературного процесу, що не лише структурують текстову реальність, а й відкривають простір для критичного осмислення пам'яті, травми та політичного виміру сучасної літератури.

У контексті *thing theory* показовим також є дослідження Д. Раяна “Virginia Woolf and the Materiality of Theory: Sex, Animal, Life”, яке демонструє, як Вірджинія Вулф не просто описує матеріальні об'єкти чи тіла, а ставить їх у центр естетичного й концептуального осмислення. Речі, тварини та тілесні процеси у її текстах постають як активні агенти, що взаємодіють із суб'єктами, формуючи смисли й змінюючи хід наративу, замість того, щоб бути лише символічним фоном [Ryan 2012]. Важливе є ідея, що матеріальні елементи підривають традиційні уявлення про автономного суб'єкта: вони нав'язують присутність іншого, нечуттєвого або частково непередбачуваного, що зсуває центр уваги з людини на матеріальний світ як активного учасника подій.

Робота Раяна також показує, що Вулф експериментує з тілесністю та нелюдським досвідом як способом критики абстрактної теорії та традиційного гуманізму. Через взаємодію персонажів із об'єктами та живими системами матеріальність стає носієм історії, афекту і політичного значення, що виходить за межі лінгвістичної репрезентації. У цьому сенсі *thing theory* дозволяє побачити тексти авторки не лише як літературну форму, а як простір матеріальної взаємодії, де речі та тілесні процеси активно формують

наротив, а читачеві відкривається досвід «речевої присутності», що підкреслює взаємозв'язок життя, матерії та мислення [Ryan 2012].

Робота “Changing the Subject: Encountering Objects and Objectness in Modernist Plays, 1890s–1950s” може бути розглянута як ще один яскравий приклад застосування теорії речей та підходів до матеріальності в аналізі модерністської літератури, зокрема драматургії. У фокусі цього дослідження перебуває трансформація статусу суб'єкта в модерністській драмі через його взаємодію з матеріальними об'єктами, які поступово втрачають роль пасивного сценічного реквізиту та набувають власної значущості як «речі». У такому прочитанні сцена постає не лише простором дії персонажів, а й середовищем інтенсивної взаємодії між людським і нелюдським, де об'єкти здатні порушувати цілісність суб'єкта, змінювати логіку дії та підважувати традиційну ієрархію між актором і предметом [Krishna 2024].

У контексті *thing theory* дослідження показує, що модерністська драма кінця XIX – середини XX століття активно експериментує з «об'єктністю», виводячи речі з-під контролю психологічно мотивованого персонажа. Предмети на сцені (меблі, механізми, костюми, побутові речі) часто постають як надлишкові, нефункціональні або навіть ворожі людині, що призводить до зсуву суб'єктності: персонаж більше не є єдиним носієм смислу та дії [Krishna 2024]. Подібно до того, як у прозі Беккета чи Себальда речі чинять опір символічному прочитанню, у модерністських п'єсах вони підривають ідею прозорої комунікації та стабільної ідентичності, демонструючи межі людського контролю над матеріальним світом.

Особливо важливим є те, що об'єкти в цих п'єсах не просто відображають кризу суб'єкта, а активно її продукують. Зустріч із річчю стає подією, яка змінює саму структуру драматичного досвіду: дія сповільнюється, повторюється або блокується, а мова персонажів виявляється нездатною повністю опанувати матеріальну присутність речей. У такому сенсі «зміна суб'єкта» означає не лише тематичний зсув, а й глибоку онтологічну перебудову театрального простору, де людське і

нелюдське співіснують у напруженому, часто конфліктному зв'язку. Це зближує аналіз модерністської драми з підходами нових матеріалізмів, які наголошують на агентності речей та їхній здатності формувати культурні та естетичні процеси [Krishna 2024].

Таким чином, дане дослідження демонструє, що застосування теорії речей до драматургії дозволяє по-новому осмислити модерністський театр як простір матеріальних взаємодій, у якому суб'єкт більше не є автономним центром значення. Аналіз об'єктів та їхньої «речевості» відкриває можливість побачити, як модерністська драма реагує на кризу гуманістичних уявлень про людину, висуваючи матеріальний світ на передній план естетичного й філософського осмислення.

В українському літературознавстві схожий підхід до предмета розуміння предмета у художньому творі пропонує монографія Н. Городнюк «Res incognita: семіотика речі у східнослов'янському модерністському романі першої половини ХХ століття». Авторка розглядає річ не лише як описову деталь, а як повноцінну семіотичну одиницю з власним значенням та функціями. За словами Городнюк, річ у художньому тексті «найзагальніше родове поняття, що охоплює всю сукупність художніх предметів... репрезентує естетично оприявлену філософію речі і характеризує художній світ твору...» [Городнюк 2017, с. 55]. Дослідниця уточнює та конкретизує терміни «річ у літературі», «образ речі» та «художній предмет», а також вводить поняття «речевість» та «речовизм» як атрибутивні характеристики художньої свідомості та стилю. На її думку, «речевість – це риса художньої манери, ознака стилю, атрибутивна характеристика художньої свідомості, детермінованої філософією речі, та художнього світу, структурованого категорією речі» [Городнюк 2017, с. 56]; «Речовизм – явище, оприявлення речевості, утілення речі у творі, що виражається як у наявності окремих образів речей, так і в посиленому структуруванні ними тексту. З огляду на це й говоримо про різну міру чи “густину” речовизму: одиничні речові образи із загалом невисоким семіотичним статусом та мінімальною функціональністю,

з одного боку, або ж домінантність категорії речі, високу семіотичність та поліфункціональність речової образності, з іншого» [Городнюк 2017, с. 56].

Вважаємо, що ядром цієї роботи є виділення та уточнення функцій, які виконують речі у художньому творі.

Функції речі в художній літературі [Городнюк 2017, с. 57–98]

Функція	Зміст і характеристика
Аксесуарна	Забезпечує предметну конкретизацію художнього світу, створює ефект побутової, соціальної та історичної достовірності; річ виконує допоміжну, фонову роль без самостійного смислового центру.
Ідейно-естетична	Репрезентує авторську ідею, філософські та естетичні настанови твору; річ набуває символічного значення та бере участь у формуванні ціннісного й емоційного виміру тексту.
Світомоделювальна	Бере участь у конструюванні художньої реальності, організує простір і час твору, формує цілісну модель світу з властивою їй онтологією та логікою буття.
Культурологічна	Виступає носієм культурно-історичної інформації, відображає традиції, ритуали, соціальні практики та ментальні установки певної епохи.
Характерологічна	Розкриває внутрішній світ персонажа, його психологічні риси, соціальний статус і систему цінностей через ставлення до речей та взаємодію з ними.

Сюжетно-композиційна	Активно впливає на розвиток сюжету й композиції: може бути каталізатором подій, осередком конфлікту, композиційним повтором або смисловим вузлом оповіді.
Інтертекстуальна	Актуалізує міжтекстові зв'язки, відсилає до інших літературних творів, міфологічних сюжетів, культурних кодів та архетипів.
Мотивогенерувальна	Стає джерелом або ядром художнього мотиву; повторюваність речі формує стійкі смислові лінії наративу.
Текстогенерувальна	Ініціює розгортання тексту або його фрагментів; історія, опис чи трансформація речі можуть становити основу наративної структури.
Кросдискурсивна	Забезпечує взаємодію художнього дискурсу з філософським, науковим, релігійним, соціальним чи побутовим, розширюючи смислове поле тексту.

Таким чином, функції речі у літературному творі дозволяють більш глибоко аналізувати її роль у формуванні художнього світу та семантики твору, а також осмислювати взаємозв'язок матеріального та ідеального у тексті.

Варто відзначити, що у ґрунтовному дослідженні Н. Городнюк аналізується взаємозумовленість категорій речі та стилю, що переконливо підтверджується результатами її компаративного аналізу. Науковиця демонструє, що в межах різних стильових систем річ набуває специфічних, притаманних саме їм атрибутивних характеристик та по-різному реалізує свій текстогенерувальний потенціал. Так, у неоромантизмі (романи О. Гріна та Ю. Яновського), екзистенціалізмі (твори В. Домонтовича, В. Набокова,

Є. Плужника, Г. Газданова) та формалізмі (праці В. Шкловського та М. Йогансена) предметний образ функціонує відповідно до домінантних поетикальних установок кожного напрямку, стаючи маркером стильової своєрідності та активним чинником організації художнього тексту [Городнюк 2017, с. 98–248].

Отже, ця робота посідає помітне місце в сучасному літературознавчому дискурсі та відкриває широкі перспективи для подальшого теоретичного осмислення та використання підходів *thing theory* в аналізі художньої літератури та «заповнює лакуни теоретичного та компаративного характеру в осмисленні речовизму в літературі загалом і в модерністському романі зокрема» [Борзенко 2017, с. 233].

Разом із тим означений підхід активно розвивається й в інших дослідженнях, зосереджених на аналізі матеріального виміру окремих художніх текстів, що дозволяє простежити різні модифікації «повороту до речей» у сучасному літературознавстві. Звернення до окремих статей (О. Деркачової, Т. Ковальнової, О. Манойлової, Н. Стеблиної) дає змогу окреслити ширший теоретичний контекст та виявити специфіку інтерпретації речей як смислотворчих елементів художнього дискурсу.

Наприклад, дослідження творчості Ольги Токарчук засвідчують, що речі відіграють провідну роль у передачі станів межовості, очуження та внутрішньої трансформації персонажів. У оповіданні «Шви» незначні зміни звичних предметів стають маркерами психологічного дискомфорту героя, сигналізують про втрату стабільності світу й порушення звичного порядку буття. Матеріальне середовище виявляється тісно пов'язаним із внутрішніми переживаннями людини та процесом осмислення втрати, самотності й смерті [Манойлова 2023].

Аналогічний підхід простежується в аналізах прозових творів Оксани Забужко, зокрема роману «Музей покинутих секретів», де світ речей постає як носій історичної та культурної пам'яті. Предмети в її текстах не лише відтворюють соціально-історичний контекст, а й виконують функцію

активних агентів наративу, пов'язуючи приватний досвід персонажів із колективним минулим та травматичною історією [Стеблина 2018].

Літературознавці також наголошують на сенсорному вимірі матеріального світу у прозі Токарчук та Забужко: поєднання візуальних, тактильних, акустичних та олфакторних образів створює ефект присутності й поглиблює психологічну залученість читача. Через це речі постають не лише символами, а повноцінними учасниками наративного процесу.

О. Деркачова у статті «Світ речей та “високої” моди у збірці Василя Стуса “Веселий цвинтар”» досліджує роль предметів у поезії Стуса як маркерів часу, соціальної реальності та символів духовних цінностей. Речі в його збірці часто використовуються не за призначенням, підкреслюючи абсурдність радянського побуту та сатиричну тональність текстів. Одяг, побутові предмети, дзеркала й свічки виконують культурологічну та сюжетну функцію, водночас виділяючи фантазмагоричний і реальний світи поета. Стус через опредмечення створює сатиричний простір, де речі допомагають осмислити соціальну, політичну та моральну добу [Деркачова 2018].

Не менш цікавою є робота Т. Ковальнової, у якій досліджено способи динамізації зображення матеріальних об'єктів у англійській прозі XVIII–XX століть. Встановлено, що динаміку забезпечують: використання внутрішньої точки зору спостерігача, монтажні прийоми (зміна плану показу), контраст, персоніфікація предметів, відображення змін фізичних властивостей (колір, звук) та поєднання сенсорних образів. У XVIII столітті переважали статичні, деталізовані описи об'єктів із домінуванням зовнішньої точки зору, проте вже зустрічаються прийоми розосередження структури опису та монтажу для створення ефекту руху (творчість Д. Дефо, Дж. Свіфта, Г. Філдінга). У XIX столітті динамізація посилюється завдяки психологізації описів, контрастному зображенню та колористичним технікам (творчість Ч. Діккенса, Т. Гарді, Е. Гаскелла, твори епохи романтизму). У XX столітті акцент зміщується на змінні властивості кольору, світла і звуку, полісенсорне

поєднання образів і рухомі об'єкти, що створює ефект «присутності» та інтегрує читача в спостереження дійсності (творчість Дж. Джойса, В. Вулф). Авторка підкреслює, що розвиток динамічних описів тісно пов'язаний із мовними, композиційними та стилістичними змінами у літературі та формуванням індивідуального стилю письменника [Ковальова 2019].

Таким чином, у художній літературі речі та предмети еволюціонували від допоміжного описового фону до самостійних смислотворчих одиниць тексту. У межах *material turn i thing theory* вони постають як активні учасники наративу, здатні впливати на психологію персонажів, розвиток сюжету та організацію художньої реальності. Дослідження показують, що предмети можуть виконувати різні функції – символічні, сюжетні, культурологічні та мотивогенерувальні, формуючи взаємодію матеріального та ідеального у тексті. Отже, предметний світ стає ключовим елементом смислотворення й відкриває нові перспективи для аналізу літературних творів.

Еволюція статусу речей у літературознавстві та культурології

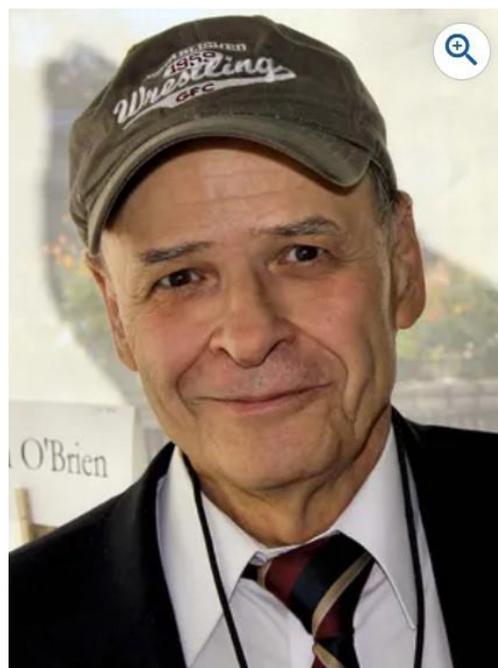
Етап / Підхід	Основна концепція речі	Роль речей у тексті / культурі	Методологічний акцент
Традиційна поетика	Речі як деталі, частина побутового фону	Пасивне тло, другорядний елемент	Мовно-структуральний, символічний аналіз, текст як знакова система.

Структуралістська / семіотична поетика	Речі як семіотичні знаки	Набувають символічних або метафоричних значень	Аналіз функцій у системі художнього твору, взаємозв'язок з персонажами, сюжетом, простором.
Material culture / material turn	Речі як активні агенти (agency)	Формують соціальні та культурні процеси, впливають на пам'ять і ідентичність	Комплексне вивчення матеріальності, емпіричні кейси, взаємодія з соціальною практикою.
Thing theory	Речі проявляються як «речі» (object → thing)	Виходять за межі утилітарної функції, стають носіями смислу, пам'яті, агентами наративу	Аналіз взаємодії людини та матеріального об'єкта, фокус на «покинутості», нефункціональності, критичному потенціалі об'єкта.

<p>Material engagement / нові матеріалізми</p>	<p>Тіло–мозок–речі; взаємодія речей і когнітивних процесів</p>	<p>Речі формують мислення, пам'ять, досвід; активні учасники соціальної та культурної динаміки</p>	<p>Емпіричний та концептуальний аналіз матеріальної агентності, підкреслення взаємозв'язку матеріального та пізнавального</p>
---	--	--	---

1.3 Біографія та творчість Тіма О'Браєна: контекст «світу речей» у війсьній прозі

Щоб ґрунтовно розглянути тему «світу речей» у художній літературі, необхідно звернутися до біографії та творчості Тіма О'Браєна – одного з найвизначніших американських письменників, чия література тісно пов'язана з особистим досвідом війни та психологічними переживаннями людини.

Життєвий шлях О'Браєна, зокрема його служба у В'єтнамській війні, суттєво вплинули на формування його літературного стилю та вибір тематики. Аналіз творчості О'Браєна дозволяє простежити, як речі, предмети та матеріальні носії пам'яті стають носіями емоцій, переживань та моральних дилем, що переживають герої його творів. Звернення до біографічного та творчого контексту автора відкриває шлях до глибшого розуміння того, як художній світ речей у його прозі, зокрема у книзі «Те, що вони несли», відображає складність людського досвіду і функціонує як ключовий елемент передачі «істинної правди» війни та її наслідків.

Тім О'Браєн (повне ім'я William Timothy O'Brien Jr.) народився 1 жовтня 1946 року в місті Остін, штат Міннесота, США. Його дитинство та юність у невеликому американському містечку сформували світогляд і літературний стиль майбутнього письменника. Після закінчення Macalester College зі ступенем бакалавра політичних наук у 1968 році О'Браєн був призваний до армії США та відправлений на службу до В'єтнамської війни. Служба у складі 23-ї піхотної дивізії «Americal» тривала з 1969 до 1970 року та безпосередньо вплинула на його подальшу творчість. Особливо важливим для письменника стало знайомство з трагедією у Май Лай, масовим

вбивством мирного населення, що залишило глибокий моральний та психологічний відбиток на його житті та літературі [Tim O'Brien Biography].

Після повернення з В'єтнаму О'Браєн продовжив навчання у Гарварді, а потім працював журналістом у The Washington Post. Його досвід війни став основою для літературної кар'єри, під час якої письменник поєднує реальні події та художню вигадку. Центральною темою творчості О'Браєна є психологічний і моральний досвід солдатів, наслідки війни для особистості, питання пам'яті, правди та вигадки. Автор наголошує, що література є способом зберегти пам'ять про людей і події, які не повинні бути забуті [Interview: Author Tim O'Brien].

Свою літературну діяльність О'Браєн розпочав з автобіографічного твору "If I Die in a Combat Zone", "Box Me Up" and "Ship Me Home" (1973), у якому описав власний досвід служби у В'єтнамі. Книга поєднує репортажний стиль із художнім відтворенням емоційного стану солдатів, що стало характерним для його подальших творів. Наступний відомий роман, "Going After Cacciato" (1978), поєднує реалії війни та фантастичні елементи й отримав Національну книжкову премію, підкресливши значимість його творчого підходу до антивоєнної тематики [Tim O'Brien].

Найбільшу популярність автор здобув завдяки збірці пов'язаних оповідань "The Things They Carried" («Те, що вони несли») (1990), яка розкриває психологічні переживання солдатів, змішуючи факти та вигадку, і стала фіналістом Пулітцерівської премії. У цьому творі О'Браєн продемонстрував, що емоційна правда часто важливіша за хронологічну, а літературна форма дозволяє передати глибину внутрішнього світу людини у воєнних умовах [Bruckner 1990].

Пізніші твори О'Браєна, такі як "In the Lake of the Woods" (1994), "Tomcat in Love" (1999), "July, July" (2002) та "Dad's Maybe Book" (2019), розширюють тематику, але зберігають його характерний стиль: увагу до пам'яті, моральних виборів і психології героїв. Його творчість відзначається глибиною психологічного аналізу, художнім поєднанням фактів і вигадки та

здатністю передавати трагічні і комічні аспекти людського досвіду [Tim O'Brien].

Тім О'Браєн здобув визнання як один із найважливіших американських авторів другої половини ХХ століття. Його твори стали канонічними у вивченні американської воєнної прози та психології війни. Через досвід війни, моральні дилеми та художню правду його література сприяє глибшому розумінню людської природи та складних історичних подій.

Закономірно, що його художні твори стала предметом аналізу відомих літературознавців та викликали жвавий інтерес як серед фахівців, так і широкого кола читачів, адже творчість Тіма О'Браєна вирізняється глибоким психологізмом, осмисленням травматичного досвіду війни у В'єтнамі та новаторським поєднанням художнього вимислу з автобіографічною правдою, що розширює межі традиційної воєнної прози.

Так, у монографії П. Сміта "Tim O'Brien: A Critical Companion" пропонується цілісна інтерпретація творчості письменника, побудована навколо кількох ключових ідей, які визначають як поетику письменника, так і його місце в сучасній американській літературі. Центральною для книги є теза про те, що О'Браєн – не просто «письменник про війну у В'єтнамі», а автор, який перетворює воєнний досвід на універсальний інструмент осмислення пам'яті, ідентичності, морального вибору та самої природи оповіді [Smith 2005].

Однією з головних ідей монографії є розуміння війни як внутрішнього, психологічного та нарративного простору. Сміт наголошує, що в творах О'Браєна війна ніколи не обмежується історичним фактом чи політичним тлом: вона постає як тривалий стан свідомості, що переслідує персонажів і після завершення бойових дій. Саме тому такі тексти, як "If I Die in a Combat Zone" чи "The Things They Carried", аналізуються не лише як свідчення досвіду солдата, а як дослідження страху, провини, сорому та відповідальності, які формують особистість [Smith 2005].

Другою ключовою ідеєю книги є особливе трактування «правди» в прозі О'Браєна. Сміт послідовно показує, що для письменника важливішою за фактичну достовірність є так звана «емоційна» або «наративна» правда. У романах і оповіданнях О'Браєна вигадка, перебільшення та повторення не заперечують істину, а навпаки – дозволяють наблизитися до неї. Ця ідея особливо яскраво розкривається в аналізі «Те, що вони несли» та “Going After Cacciato”, де сам акт розповіді стає способом виживання та переосмислення травматичного досвіду.

Важливе місце в монографії займає ідея метафікційності та саморефлексії письма. Сміт підкреслює, що О'Браєн постійно привертає увагу читача до процесу створення історії: оповідачі сумніваються, виправляють себе, визнають умовність власних слів. Це дозволяє розглядати його творчість як діалог між автором, текстом і читачем, у якому під сумнів ставляться традиційні уявлення про авторитет оповідача і стабільність сенсу [Smith 2005].

Ще одна важлива ідея дослідження – еволюція творчості О'Браєна. Сміт показує, що, хоча війна залишається наскрізною темою, пізніші романи (“In the Lake of the Woods”, “The Nuclear Age”, “July, July”) розширюють проблематику, зосереджуючись на кризі американської ідентичності, пам'яті поколінь, страху перед майбутнім і руйнівній силі замовчуваних травм. Таким чином, письменник постає як автор, що переходить від безпосереднього воєнного досвіду до ширших екзистенційних і культурних питань.

Загалом Сміт у своїй монографії формує образ Тіма О'Браєна як одного з найважливіших американських прозаїків кінця ХХ століття, чия творчість поєднує воєнну прозу, психологічний роман та постмодерну рефлексію над природою оповіді. Основна ідея автора полягає в тому, що проза О'Браєна – це не стільки реконструкція війни, скільки дослідження того, як людина намагається розповісти про травматичний досвід і знайти в цій розповіді сенс, виправдання або хоча б тимчасове полегшення [Smith 2005].

Слід відзначити також збірник наукових статей “Critical Insights: Tim O’Brien”, в якому пропонуються різноманітні інтерпретації прозових творів Тіма О’Браєна з багатьох теоретичних та тематичних перспектив. Видання комплексно поєднує різні критичні підходи й аналізи, об’єднані навколо ключових літературних, соціальних і культурних запитів, які поставить його творчість у ширшому контексті американської літератури ХХ століття [Critical Insights: Tim O’Brien 2014].

У цьому збірнику основна увага зосереджена на аналізі того, як письменник репрезентує досвід В’єтнамської війни через поєднання напівбіографічної оповіді та художньої вигадки. Критики наголошують, що такі твори, як «Те, що вони несли», слід читати не стільки як традиційну воєнну прозу, скільки як модель художнього осмислення травматичного досвіду, де «правда» визначається емоційною силою розповіді, а не фактичною точністю подій. Важливим тематичним напрямом є метафікційність прози О’Браєна: автори статей показують, що він свідомо розмиває межу між фактом чи вигадкою, перетворюючи сам процес нарації на предмет рефлексії та демонструючи складні взаємини між пам’яттю і розповіддю. Значне місце посідає також аналіз ідентичності, психології та морального вибору персонажів, зокрема їхньої внутрішньої боротьби з почуттями провини, відповідальності й самовиправдання як під час війни, так і після неї. Загалом збірка об’єднує різні критичні підходи – від формального та наративного аналізу до культурологічних і психологічних інтерпретацій, пропонуючи кілька «точок входу» до розуміння творчості О’Браєна. Цей збірник демонструє, що проза автора є важливим явищем сучасної американської літератури, що виходить за межі суто воєнної тематики і зосереджується на проблемах пам’яті, моральності та самосвідомості [Critical Insights: Tim O’Brien 2014].

Загалом, більшість критичних статей та оглядів, присвячених творчості О’Браєна, зосереджені на аналізі роману «Те, що вони несли», який розглядається як центральний та програмний твір у його творчості. Саме цей

текст найчастіше стає об'єктом інтерпретації, оскільки в ньому найбільш повно репрезентовані ключові для письменника теми – війна як травматичний досвід, проблематика пам'яті й оповіді, поєднання факту і вигадки, а також моральна неоднозначність людських рішень. Критики трактують роман як своєрідний підсумок і водночас концептуальний центр його прози, крізь який осмислюються як попередні, так і пізніші твори О'Браєна.

У рецензії “Too Embarrassed Not to Kill” Р. Гарріс розглядає «Те, що вони несли» як визначний твір про війну у В'єтнамі, який поєднує реалістичні описи боїв із глибоким дослідженням психології солдатів, відваги та страху. Книга складається з пов'язаних оповідань, де головним персонажем є вигадана версія автора, що дозволяє поєднати автобіографічний досвід із художньою вигадкою. Гарріс підкреслює, що О'Браєн досліджує не тільки фізичний тягар солдатів, а й емоційний – сором, провину, любов і страх, і що часто саме страх «зробити неправильний крок» визначає їхні дії [Harris 1990].

Рецензія відзначає метафікційний аспект твору: через вигадані події та персонажів автор «об'єктивує власний досвід», розмірковує над пам'яттю та моральними дилемами війни, створюючи так звану “story truth”, де істина вимірюється не фактами, а психологічним і емоційним переживанням. О'Браєн показує, що війна часто позбавлена драматичних кульмінацій – це хаос, моральна аморфність та спалахи страху, що робить книгу постмодерним твором про війну, де межі між пам'яттю, травмою та вигадкою усвідомлено розмиті. Отже, автор підкреслює, що книга кристалізує досвід війни для читача, демонструючи, що істина війни передається не через хроніку подій, а через емоційне та психологічне переживання, і що мистецтво оповіді стає способом осмислення травми та пам'яті [Harris 1990].

В іншій рецензії відзначається, що «Те, що вони несли» є ключовим твором про війну у В'єтнамі, який поєднує особистий досвід автора з

художньою вигадкою. Автор підкреслює, що книга не є традиційним романом, а складається з пов'язаних оповідань, де головним персонажем є вигадана версія О'Браєна. Через це твір досліджує пам'ять, травму та моральні дилеми солдатів, показуючи, що істина війни проявляється не через хронологію подій, а через емоційне та психологічне переживання.

У рецензії також наголошується на постмодерному характері твору: межі між правдою та вигадкою розмиті, і автор свідомо змішує факти та вигадані епізоди, щоб передати складність людського досвіду війни. Книга показує, як солдати «носять» не лише фізичний, а й емоційний тягар (страх, сором, провину та любов) і як розповідь стає способом опрацювати травму і пам'ять. Таким чином, твір О'Браєна є постмодерною військовою прозою, де істина війни визначається суб'єктивними переживаннями та моральними дилемами, а не фактичними подіями [Kakutani 1990].

У статті Л. Ковалевські роман «Те, що вони несли» розглядається як приклад постмодерної військової прози, в якій традиційні межі між пам'яттю, травмою, правдою та вигадкою усвідомлено розмиті. Автор показує, що текст О'Браєна не вписується в класичний соціальний реалізм або традиційний роман про війну, оскільки він усвідомлено деформує жанрові очікування, відмовляється від однозначної оповідної істини та відображає війну як багатоплановий досвід. У центрі уваги статті – криза репрезентації, що виникає, коли традиційні способи опису війни виявляються нездатними передати її неоднозначність і травматичність. О'Браєн, згідно з аналізом, не прагне до фактичної відтвореної істини, а натомість створює “істину через розповідь” (story truth), де важливі не факти як такі, а емоційна, психологічна правдивість переживань. Такий підхід дозволяє передати деталі психотравмуючого досвіду, розмиття між реальністю та вигадкою, а також множинність інтерпретацій подій, що відповідає постмодерному світогляду та сучасним літературним практикам.

Стаття підкреслює, що постмодерна стратегія письма у творі розвінчує традиційні наративні конвенції війни, піднімає питання про природу

«правди» в літературі та показує, що істина війни сприймається через переживання, пам'ять і суб'єктивну перспективу, а не через сувору об'єктивність фактів [Kowalewski 2011].

У роботі Дж. Маріані роман Тіма О'Браєна «Те, що вони несли» представлений як суперечливий літературний текст, що поєднує постмодерністське ставлення до правди з прагненням знайти істину пережитого досвіду війни. Автор показує, що у творі правда не пов'язана з точністю фактів, а є “story truth” – правдою, яка передається через переживання, емоції й парадоксальні деталі, часто суперечливі й неймовірні. Така постмодерністська стратегія письма розмиває межу між вигадкою та фактом, бо саме в цьому напівмістифікованому наративі розкривається гірка, неоднозначна сутність воєнного досвіду. Твір демонструє, що істина війни виражається не через сувору хронологію подій, а через множинність голосів, суперечності, моральні дилеми та емоційну правду, яка не піддається однозначній інтерпретації. О'Браєн показує, що війна – це і страх, і краса, і жорстокість, і безглуздя одночасно; її істина не в об'єктивних фактах, а в тому, як вона переживається й усвідомлюється [Mariani 2015].

Дослідниця С. Бонні досліджує, як воєнні моральні дилеми змушують солдатів створювати новий моральний кодекс, що відрізняється від цивільного, і як суперечлива взаємодія між мораллю і почуттям задоволення розкриває глибші етичні турбуленції війни. На думку авторки, у цивільному житті мораль традиційно пов'язується з правильними вчинками й задоволенням, але у В'єтнамі солдати мусять виконувати насильницькі та аморальні з точки зору миру дії, щоб служити «правильно» у військовому контексті, що суперечить їхній докорінній моральній системі.

Авторка підкреслює, що війна змушує солдатів переосмислити саму природу моралі: там, де цивільна мораль чітко розділяє добро і зло, у бойових умовах ці категорії розмиваються – насильство та убивство можуть стати частиною «етичного» виконання обов'язку, і навіть джерелом певних почуттів задоволення через захист, контроль або виживання.

У такому новому моральному середовищі традиційні уявлення про добродієність та моральну поведінку перестають безпосередньо працювати, і мораль стає спектром, де «правильні» та «неправильні» дії оцінюються залежно від контексту і наслідків, а не за абстрактними нормами громадянського життя [Bonney 2016].

У статті “Tim O’Brien’s Representation of the Subjugated Other’s Voice Against War in *The Things They Carried*” аналізований роман не обмежується американським досвідом війни, а намагається дати голос “пригнобленому іншому” – в’єтнамцям, чиї переживання здебільшого маргіналізовані. Автор показує, що, хоча більшість історій зосереджена на американських солдатах, через їхні взаємодії та емоції О’Браєн висловлює співчуття до страждань ворога і критикує війну як інструмент імперської влади. Навіть непрямі зображення в’єтнамців підкреслюють дегуманізацію та несправедливість конфлікту, демонструючи постмодерну стратегію автора: розмивання меж між пам’яттю, вигадкою та моральним осмисленням війни [Aqeeli 2020].

В іншій роботі роман «Те, що вони несли» аналізується через призму нерівності військової сили між американськими та в’єтнамськими солдатами, показуючи, що структурний дисбаланс влади у війні не гарантує перемоги, якщо тактика, лідерство та контекст не відповідають реальності бойових дій. Автор вказує, що, хоча американські війська оснащені технологіями та ресурсами, їхня воєнна перевага виявляється недостатньою через неефективні стратегії та необережне командування, про що свідчать втрати й жертви серед американських солдатів. У цьому контексті критика авторитарної упевненості й військового ароганства США виступає центральною темою аналізу, оскільки вона ставить під сумнів традиційні уявлення про владу та військову домінацію у літературі про війну.

Дисбаланс влади у художньому тексті, на думку дослідника, показує, що військова могутність не обов’язково веде до моральної чи стратегічної переваги; переможцем у війні стають не ті, хто має більше озброєння, а ті, хто здатен адаптуватися до конкретних умов і контексту конфлікту. Це

дозволяє розширити літературознавчий погляд на роман як текст, що критикує американський мілітаризм і досліджує наслідки хибних рішень військового командування для солдатів та їхньої моральної психіки [Saleem 2025].

Відзначимо, поки що в українській літературознавчій традиції не існує систематичних досліджень творчості Тіма О'Браєна, або ж такі праці не вдалося виявити. Це вказує на те, що тематика його воєнної прози, зокрема «Те, що вони несли», залишається недостатньо висвітленою в українській академічній сфері.

Єдиним джерелом, що стосується аналізу «Те, що вони несли», є матеріал О. Островської-Лютої у журналі NV. У ньому підкреслюється, що роман відображає війну з точки зору американського солдата, показуючи її не як абстрактну політичну подію, а як особистий, емоційний та тілесний досвід молодих учасників бойових дій. Авторка зверта увагу на повсякденний тягар солдата, який поєднує фізичні предмети та моральні переживання – страх, сором, провину. Книга розкриває моральні дилеми та психологічні наслідки війни, демонструючи боротьбу між обов'язком і соціальним тиском, а також відображає антивоєнний контекст твору. Авторка підкреслює універсальність роману, оскільки він дозволяє зрозуміти вплив війни на психіку та моральні орієнтири людини і може слугувати точкою порівняння для аналізу сучасних конфліктів [Островська-Люта 2025].

Таким чином, аналіз біографії та творчості Тіма О'Браєна дозволяє підкреслити, що його проза, зокрема роман «Те, що вони несли», будується на поєднанні особистого досвіду війни, психологічних переживань та художньої вигадки. Через «світ речей» письменник показує, як матеріальні предмети стають носіями емоцій, пам'яті та моральних дилем героїв, а війна постає як багатоплановий психологічний та моральний простір. Його підхід до «емоційної правди» та метафікційності тексту дозволяє передати складність людського досвіду та механізми осмислення травми.

Ці аспекти творчості О'Браєна детально розглядаються у численних міжнародних дослідженнях, що висвітлюють психологічну, моральну та наративну специфіку його прози. Водночас, незважаючи на цей широкий світовий інтерес, серед українських літературознавців систематичних робіт з аналізу творчості прозаїка не виявлено.

РОЗДІЛ 2

НАРАТИВНО-СЕМАНТИЧНА СИСТЕМА СВІТУ РЕЧЕЙ У РОМАНІ ТІМА О'БРАЄНА «ТЕ, ЩО ВОНИ НЕСЛИ»

2.1 Роль предметного світу в наративній організації художнього твору

Роман Тіма О'Браєна «Те, що вони несли» (“The Things They Carried”) є класичним прикладом воєнної прози, яка демонструє ключові характеристики воєнного дискурсу. Відповідно до підходу Т. ван Дейка, твір репрезентує війну через опозицію «ми – вони», підкреслюючи позитивну самопрезентацію американських солдатів та негативну репрезентацію ворога, що формує колективну свідомість і соціальні уявлення про конфлікт [Dijk 1998]. У романі війна постає не лише як зовнішня реальність, а як психологічний та моральний досвід учасників, який відтворюється через емоційно забарвлену лексику, метафори та символи, що відповідає характеристикам сучасного воєнного дискурсу [Chilton 2004, с. 19].

Архітектоніка роману поєднує короткі оповідання, щоденникові записи та репортажі, що дозволяє передати хаотичність бойових дій, психологічний тиск та травматичний досвід солдатів. Як зазначає А. Годжес, через такі наративні прийоми формуються соціальні ідентичності «своїх» і «чужих», солдати постають колективним образом покоління, травмованого війною, а ворог репрезентується анонімним та відчуженим [Hodges 2015]. Водночас використання неологізмів, евфемізмів та мовної гри дозволяє О'Браєну пом'якшити негативні конотації подій та передати складність реалій війни [Хар 2024].

Погоджуємося з думкою І. Стаднік, що воєнний дискурс є результатом політичного, соціокультурного, психологічного та історичного процесів, що реалізується у вигляді воєнно-художньої літератури, воєнної публіцистики, воєнно-політичних матеріалів, створених групою суб'єктів або окремими суб'єктами. Вони є воєнними тільки за своєю тематикою, та загалом мають

риси притаманні всім суспільно-політичним, публіцистичним та художнім текстам, де останні наділені спроможністю естетично перетворювати дійсність крізь призму внутрішнього стану та авторської майстерності в художньо завершене ціле. Таке ціле реалізується у вигляді художніх поетичних текстів, яким притаманна подієва, соціальна, психологічна, образна та поетична інформація, що сприймаються свідомістю читача згідно з його системою цінностей. Також до воєнних матеріалів можна віднести науково-технічні матеріали, пов'язані з життям та діяльністю збройних сил, що також входять до складових елементів воєнного дискурсу [Стаднік 2016, с. 64].

Важливо підкреслити, що в рамках воєнного дискурсу слід розглядати воєнну прозу як одну з його ключових складових. Воєнна проза виступає формою художнього тексту, що репрезентує війну не лише як зовнішню реальність, а й як моральний, психологічний та соціокультурний досвід учасників конфлікту. Вона поєднує подієвий, психологічний, соціальний і символічний аспекти війни, що дозволяє читачеві осмислити як історичні події, так і суб'єктивні переживання солдатів. Саме тому, аналізуючи воєнний дискурс, дослідники приділяють особливу увагу воєнній прозі, оскільки вона є естетичною трансформацією реальності війни, що формує суспільні уявлення, моральні оцінки та культурні сенси [Рябченко 2019, с. 65].

У контексті воєнної прози роман О'Браєна «Те, що вони несли» демонструє ключові характеристики жанру, що дозволяють класифікувати його як приклад сучасного воєнного дискурсу. Адже до основних ознак воєнної прози у творі належать наступні: 1) подієвість: роман відтворює конкретні бойові дії, патрулі та повсякденне життя солдатів, що передає реалістичний контекст війни; 2) психологізм: опис внутрішніх переживань, страхів, моральних дилем та травм солдатів дозволяє читачеві зрозуміти суб'єктивний досвід війни; 3) соціальна спрямованість: через опозицію «свої – чужі» формуються колективні ідентичності солдатів та образ ворога, що

підкреслює соціокультурний аспект війни; 4) символічність та метафоричність: предмети, ритуали та емоційно забарвлена мова стають символами травматичного досвіду та моральних виборів, що дозволяє художньо переосмислити реальність війни; 5) етична та моральна проблематика: твір порушує питання відповідальності, вибору та людської поведінки в екстремальних умовах, що робить його значущим для аналізу воєнного дискурсу; 6) наративна форма: поєднання коротких оповідань, щоденникових записів та репортажів передає хаотичність бойових дій та психологічний тиск війни; 7) естетична трансформація дійсності: війна постає не лише як зовнішня реальність, а як художньо переосмислений досвід, що дозволяє читачеві відчувати “*story-truth*” – оповідну правду війни [Hassebrock, Boyle 2009]. Таким чином, роман О’Браєна репрезентує воєнну прозу як комплексний жанр, що поєднує історичний, психологічний та соціокультурний досвід, відповідаючи визначенню воєнного дискурсу як складного соціокультурного феномену [Берестень 2024, с. 5].

Особливо важливою є поетика назви, яка виступає ключем до наративної концепції твору. Назва «Те, що вони несли» є лаконічною, проте багатозначною: дієслово *to carry* має як пряме, так і переносне значення, що налаштовує читача на подвійне прочитання – мова йде не лише про фізичні предмети, а й про емоційні, моральні та екзистенційні тягарі. Фраза “*They carried all they could bear, and then some*” [O’Brien 1990] узагальнює досвід війни як перевищення меж людської витривалості, а відсутність уточнення, хто саме «вони», створює ефект колективного суб’єкта. Форма минулого часу у назві підкреслює ретроспективний характер оповіді, акцентуючи на проблемі пам’яті, а не на репортажі із поля бою.

Важливу роль у творі відіграє повтор як поетичний прийом: конструкція “*They carried...*” функціонує як рефрен, що постійно відлунує у тексті. Він імітує монотонність солдатського маршу, нагнітає відчуття тиску та втоми та формує єдиний наративний потік, у якому окремі історії зливаються в колективний досвід. Таким чином, назва та повтор стають

моделлю внутрішньої організації твору, а також інтегрують художню поетику з особливостями воєнного дискурсу, створюючи унікальний синтез психологічного, соціального та культурного досвіду війни [Chen 1998, с. 96]. Отже, вже на рівні заголовка читач налаштовується на подвійне прочитання: йдеться не лише про фізичні предмети, а й про емоційні, моральні та екзистенційні тягарі.

Ця художня манера О'Браєна повторюваності створює нарративний каркас роману. Адже ключовою структурною одиницею стає перелік предметів, що їх носять солдати. Типова синтаксична формула: "*The things they carried were largely determined by necessity*" [O'Brien 1990] відкриває один із центральних фрагментів тексту та задає логіку подальшої енумерації. Перерахування речей створює ілюзію документальної точності, як ніби автор фіксує реальний інвентар солдатів, але водночас цей прийом слугує засобом характеротворення та психологічного портретування.

Як ми вже визначили, у художніх творах традиційно речі виконують допоміжні функції: вони дозволяють автору зобразити середовище, час та простір твору, а також характеризувати персонажів, але рідко безпосередньо впливають на хід подій. У романі «Те, що вони несли» ці класичні функції зберігаються та стають основою для нарративної структури оповіді.

Предмети в романі спершу виконують описову функцію, створюючи відчуття фізичної та соціальної реальності війни. В першу чергу, до таких предметів належить спеціальне військове спорядження: 1) М-16 та М-60 – стандартні стрілецька та кулеметна зброя, що задає вагу і обмеження для солдатів; 2) гранати, М-79 (гранатомет) – показують реальні небезпеки та потенційні загрози; 3) каски, бронежилети – 5–6,7 фунтів, нагадують про постійну загрозу смерті; 4) пончо та зелені накидки – захист від дощу, служать також підстилкою або імпровізованим наметом; 5) аптечки та перев'язувальні матеріали – відображають готовність до поранень; 6) рюкзаки та додаткові боєприпаси – показують фізичне навантаження, марші через джунглі та поля. В тексті це показано наступним чином: "*Among the*

necessities or near-necessities were P-38 can openers, pocket knives, heat tabs, wristwatches, dog tags, mosquito repellent, chewing gum, candy, cigarettes, salt tablets, packets of Kool-Aid, lighters, matches, sewing kits, Military Payment Certificates, C rations, and two or three canteens of water. Together, these items weighed between 12 and 18 pounds, depending upon a man's habits or rate of metabolism” [O’Brien 1990].

У творі предмети також виступають потужними маркерами часу та простору. Джунглі В’єтнаму постають перед читачем крізь деталі їхнього спорядження: важкі рюкзаки з боєприпасами підкреслюють фізичне напруження маршів у спеку та вологу, каністри з водою нагадують про дефіцит питної води та потребу у гідратації, а однотипні консерви C-rations говорять про обмеженість ресурсів та одноманітність харчування. Москитні сітки та репеленти відображають багатий комахами тропічний ландшафт, тоді як змочений потом і брудом одяг створює відчуття пекучої спеки і підвищеної вологості джунглів: *“Among the necessities... were P-38 can openers, pocket knives, heat tabs, wristwatches, dog tags, mosquito repellent, chewing gum, candy, cigarettes, salt tablets, packets of Kool-Aid, lighters, matches, sewing kits, Military Payment Certificates, C rations, and two or three canteens of water. Together, these items weighed between 12 and 18 pounds, depending upon a man's habits or rate of metabolism” [O’Brien 1990].*

Військові предмети уточнюють просторовий контекст та небезпеку місцевості: детектори мін і мачете демонструють заміновані поля та густі зарості, по яких доводиться прокладати небезпечні маршрути, нічні окуляри відображають патрулі у темряві джунглів, а каски та бронежилети нагадують про постійну військову загрозу та бойові дії.

Набір предметів особистої необхідності показує повсякденність солдатського життя: P-38 відкривачі консервів і кишенькові ножі забезпечують маленькі побутові зручності під час війни, теплові таблички (*heat tabs*) допомагають підтримувати тіло в умовах екстремальної спеки або холоду, а годинники організовують день, підкреслюючи дисципліну та

обмеженість часу. *Dog tags* постійно нагадують про смертність та військову ідентифікацію, а жувальна гумка, цукерки, ремені, шкарпетки та рушники додають маленьких радощів та підтримують рутину в умовах постійного маршу та фізичного напруження.

Предмети, що несли солдати у романі «Те, що вони несли» за функціональним призначенням

Категорія	Предмети	Функції / Призначення
Бойові / військові	M-16, M-14, CAR-15, АК-47, Chi-Coms, Simonov, M-60, M-79, RPG, LAWS, пістолети (.38, .45), глушники, багнети, ножі	Ведення бою, самозахист, ураження ворога
	Слауморе, гранати (фрагментаційні, M-18, CS, сльозогінні, білий фосфор)	Напад/оборона, контроль території, створення диму або газового прикриття
	Вибухівка (Pentrite, детонатори, дроти, клякери), мінні детектори	Руйнування тунелів, очищення замінованих полів, безпека при пересуванні
	Факели, сигналізаційні фари, PRC-25, PRC-77 рації	Командування, координація дій, зв'язок між підрозділами
	Сталеві шоломи, бронежилети (флак-жакети)	Захист від куль, осколків, мін, загальна безпека
	Ліхтарі, нічні окуляри	Патрулі та операції у темряві, орієнтація вночі

	Мачете, саперні лопати	Прорубування джунглів, копання окопів і траншей, виживання
Побутові / необхідні	Рюкзаки, каністри з водою, C-rations, консерви	Харчування, гідратація, тривалі марші, забезпечення виживання
	P-38 відкривачі консервів, кишенькові ножі	Приготування та споживання їжі, базові польові потреби
	Теплові таблички (heat tabs)	Підтримка температури тіла, виживання в екстремальних умовах
	Джунглеві черевики, шкарпетки, foot powder	Запобігання травм та хвороб (trench foot), зручність при ходьбі
	Москітні сітки, репеленти	Захист від комах, збереження здоров'я в тропічних умовах
	Зелені пластикові пончо	Захист від дощу, використання як groundsheet або тимчасове укриття
	Одяг (куртки, штани, спеціальні костюми)	Захист від клімату, спекотної погоди та опадів
	Годинники, сірники, запальнички, сигарети	Орієнтація в часі, створення вогню, базовий

		комфорт
	Каністри з водою, пластикові контейнери на 2 галони	Запас води, гідратація, приготування їжі
Спеціальне спорядження / місії	Москітні сітки, нічні окуляри, нічні вітаміни (carotene), медичні сумки	Нічні операції, патрулі, підтримка здоров'я, медичне забезпечення
	Пончо, tarps, pantyhose, Black Flag, пляшки з водою	Додатковий захист від комах, тимчасові укриття, комфорт в полі
	Компаси, карти, кодові книги	Орієнтація, командування, планування маршрутів та місій
	Ліхтарі, детектори мін, рації	Спостереження, безпека, зв'язок
	Вибухівка, проводка, детонатори, клякери	Руйнування тунелів, контроль вибухових робіт

Прикметно, що у романі «Те, що вони несли» предмети також виконують роль руйнівників героїчного наративу війни. На відміну від традиційних воєнних оповідань, які опираються на великі символи подвигу, слави чи епічну міфологію, О'Браєн концентрує увагу на дрібних, утилітарних речах – консервних банках, Р-38 відкривачах, москітних сітках, теплових табличках, годинниках, ложках та сигаретах. Така концентрація на повсякденній матеріальності та тілесних обмеженнях солдатів демонструє,

що війна в романі постає не як героїчний подвиг, а як буденна рутина, фізична праця та постійне перенесення тягарів.

Цей підхід збігається з теоретичними уявленнями про роль художньої деталі у літературі як засобу побудови просторово-часового континууму (хронотопу) твору, де предмети формують не лише фон, а й базові сенси художнього світу. У такому контексті вони стають носіями часової та просторової організації наративу: час проявляється як порядок слідування подій і дій, а простір – як порядок речей, що співіснують одночасно [Словник літературознавчих термінів]. Через призму хронотопу навіть утилітарні дрібні предмети набувають наративної функції, структурюючи свідомість персонажів та впорядковуючи художню реальність війни.

Як бачимо, предметний світ художнього твору виступає не лише маркером побуту, а й художнім кодом, що репрезентує історичну епоху та хронотопічні деталі. Такий вибір акцентів дозволяє О'Браєну критично переосмислити офіційний воєнний дискурс, який часто героїзує війну, романтизуючи бойові дії та зображуючи їх через призму подвигу [Гросевич 2020, с. 63]. Через предмети, які солдати носять щодня, читач сприймає війну як комплекс фізіологічних, психологічних та соціальних досвідів, де подвиг і героїзм відступають на другий план, а на перший виходить страх, виснаження, відчуття світової туги та безсилля: *"It was not battle – it was just the endless march"* [O'Brien 1990]. Це твердження деконструє класичну модель воєнного сюжету, де кульмінацією є бій. У О'Браєна кульмінацією стає очікування, страх та випадковість смерті.

Крім того, акцент на дрібних предметах підкреслює антигероїчну природу тексту, оскільки війна постає як тілесно-матеріальна, повторювана, буденна практика, а не як морально однозначний або епічно піднесений досвід. Ця стратегія дозволяє читачеві усвідомити реалістичний та травматичний аспект війни, що формує унікальний хронотоп солдатського життя у джунглях В'єтнаму.

Таким чином, предмети в романі виконують ключову описову функцію, створюючи реалістичний фізичний та соціальний контекст війни. Вони детально показують умови життя солдатів у джунглях В'єтнаму: важкі рюкзаки, бронежилети, каски, боєприпаси, каністри з водою та консерви відтворюють фізичну вагу війни, марші через спеку й вологу, постійне навантаження на тіло. Ці речі не просто перелічуються – вони через деталь передають екстремальні умови, небезпеку, виснаження та вимушену дисципліну солдатів.

Крім фізичної реальності, предмети створюють соціальний контекст: вони відображають колективні норми, рольові очікування та взаємозв'язки у підрозділі. Наприклад, рації та карти демонструють систему командування, а спільні C-rations та Р-38 відкривачі консервів — повсякденну взаємодію солдатів. Через деталі побуту та спорядження автор передає структуру військового життя, його рутину та організацію часу, роблячи наратив правдоподібним і документально точним.

Предмети у творі О'Браєна також виконують хронотопічну функцію, організовуючи простір та час наративу та формуючи специфічний хронотоп війни. Речі, які солдати носять, виступають маркерами послідовності подій і просторових змін: рюкзак із боєприпасами сигналізує про марш, мачете та саперна лопата – про прорубування джунглів, нічні окуляри – про патрулі в темряві.

Отже, час проявляється через повторювані ритуали та фізичні дії (марш, приготування їжі, нічні чергування), а простір – через конкретні об'єкти та їх розташування у джунглях, замінованих полях чи базових таборах. Предмети створюють своєрідну «карту свідомості» персонажів: їхній внутрішній світ віддзеркалює фізичне середовище, а важкість і необхідність цих речей структурює психологічний досвід. Таким чином, предмети функціонують як художні координати для читача, що дозволяють уявити часово-просторову організацію наративу та відчути психологічний ритм солдатського життя.

Предмети підкреслюють буденність і рутину війни, руйнуючи традиційний міф про героїчний подвиг та актуалізуючи антигероїчну функцію. На відміну від класичних воєнних оповідань, де головну роль відіграє епічна хоробрість чи подвиг, у романі О'Браєна важливими є дрібні, утилітарні речі: консерви, Р-38 відкривачі, москітні сітки, теплові таблички, годинники, сигарети. Через них війна постає як повсякденна фізична праця, постійне перенесення тягарів, тривога та виснаження, а не як морально піднесене діяння.

Цей акцент на матеріальності та тілесних обмеженнях солдатів дозволяє читачеві усвідомити антигероїчну реальність війни: страх, рутинну втому, необхідність турботи про власне виживання. Предмети стають символами тягара, який носить кожен солдат, і водночас руйнують романтизовану картину бойових дій, пропонуючи правду війни як комплекс фізичних, психологічних та соціальних досвідів.

З метою узагальнення функціонування предметного світу в романі О'Браєна пропонуємо наступну таблицю, яка демонструє кореляцію між типами предметів, наративними ефектами та їхнім смисловим навантаженням.

Кореляція типів предметів та наративних ефектів у романі «Те, що вони несли»

Тип предметів	Наративний ефект	Смислове навантаження
Бойове спорядження (зброя, боєприпаси, гранати, бронежилети)	Реалістичний, документальний ефект	Війна як фізична небезпека, постійна загроза смерті
Захисне спорядження (каска, пончо, москітні сітки)	Хронотопічний та тілесний ефект	Уразливість тіла, виживання в екстремальних умовах

Побутові предмети (C-rations, P-38, канистри з водою, сигарети)	Десакралізація героїзму	Війна як буденна рутинна та фізична праця
Особисті речі (листи, фотографії, талісмани)	Психологізація наративу	Ностальгія, страх, зв'язок із мирним життям
Ритуальні та повторювані предмети (переліки, стандартний інвентар)	Наративна структуризація	Монотонність, повторюваність війни
Предмети пам'яті (речі загиблих солдатів)	Меморативний ефект	Травматична пам'ять, присутність відсутнього
Навігаційні та комунікативні предмети (карти, компаси, рації)	Соціально-організаційний ефект	Колективна дисципліна, ієрархія, контроль
Утилітарні дрібниці (годинники, ложки, шкарпетки)	Антигероїчний ефект	Тілесні обмеження, виснаження, повсякденність

Отже, у романі О'Браєна «Те, що вони несли» предметний світ виконує не допоміжну, а системоутворювальну роль у наративній організації художнього твору. Речі, які носять солдати, функціонують як багаторівневі наративні маркери, поєднуючи описову, хронотопічну, психологічну, соціальну та антигероїчну функції. Через детальну матеріальність предметів автор формує реалістичний фізичний та соціальний контекст війни, структурує простір і час оповіді та передає травматичний досвід персонажів. Водночас акцент на утилітарних, буденних речах деконструє традиційний героїчний міф війни, репрезентуючи її як виснажливу, повторювану та

тілесно-матеріальну практику. Таким чином, предмети в романі виступають не лише елементами побуту, а художніми кодами, що організують наратив, актуалізують антигероїчну поетику та сприяють осмисленню війни як комплексного фізичного, психологічного та соціокультурного досвіду.

2.2 Матеріальні об'єкти як засіб репрезентації психологічного досвіду персонажів

У романі Тіма О'Браєна «Те, що вони несли» матеріальні речі, які носять солдати, виходять далеко за межі суто практичної функції. Вони перетворюються на психологічні маркери внутрішнього стану персонажів, унаочнюють страх, провину, віру або надію. Адже психіка людини найповніше виявляється через вчинок та символ, тому саме вони поєднують внутрішній світ особистості з реальністю її існування [Роменець 2001, с. 37]. В умовах війни такими символами стають речі, які солдати несуть буквально та метафорично.

Лейтенант Джиммі Крос носить листи, фотографію та камінчик від Марти. Хоча листи не мають любовного змісту, герой наділяє їх бажаними смислами, перетворюючи на емоційну опору: *“First Lieutenant Jimmy Cross carried letters from a girl named Martha... In the late afternoon, after a day's march, he would dig his foxhole, wash his hands under a canteen, unwrap the letters... and spend the last hour of light pretending”*; *“In the first week of April... Lieutenant Jimmy Cross received a good-luck charm from Martha. It was a simple pebble... He carried the pebble in his mouth, turning it with his tongue, tasting sea salt and moisture”* [O'Brien 1990].

Ці предмети символізують втечу від травматичної реальності війни та глибокий конфлікт між військовим обов'язком та потребою в особистому щасті. Після смерті Теда Лавендера Крос спалює ці речі, намагаючись знищити символ власної провини. Подібну поведінку можна описати як

механізм психологічного перенесення, коли внутрішній біль локалізується у зовнішньому об'єкті [Титаренко 2007, с. 56–58].

Тед Лавендер постійно носить транквілізатори, марихуану та сильні заспокійливі препарати. Його речі є прямим матеріальним втіленням хронічного страху та тривожності: *“Ted Lavender, who was scared, carried tranquilizers until he was shot in the head outside the village of Than Khe... They carried all they could bear, and then some, including a silent awe for the terrible power of the things they carried”* [O'Brien 1990].

Очевидно, що Лавендер психологічно не витримує війни, а медикаменти виконують функцію штучного приглушення реальності. В ситуаціях постійної загрози люди часто вдаються до хімічних способів зниження тривоги, які лише маскують травму, не усуваючи її причин [Чабан 2014, с. 41].

Генрі Доббінс носить панчохи своєї дівчини, обмотані навколо шиї, як своєрідний талісман: *“...Henry Dobbins carried his girlfriend's pantyhose wrapped around his neck as a comforter. They all carried ghosts”* [O'Brien 1990]. Для нього цей предмет уособлює любов, дім та захист. Навіть після того, як дівчина його покидає, Доббінс не відмовляється від панчіх, що свідчить про ірраціональну віру, необхідну для психологічного виживання. Це підтверджується думкою С. Кримського, який визначав такі об'єкти як екзистенційні символи, що підтримують цілісність особистості в граничних умовах [Кримський 1997, с. 112].

Кіова носить Біблію, мокасини та фотографії родини, що підкреслює його духовність та зв'язок із культурною традицією. У тексті знаходимо такі приклади: *“Kiowa, a devout Baptist, carried an illustrated New Testament that had been presented to him by his father...”*; *“On ambush, or other night missions... Kiowa always took along his New Testament and a pair of moccasins for silence”* [O'Brien 1990]. Його речі репрезентують моральний центр загону та збереження людяності серед насильства. Духовний потенціал особистості формується через зв'язок із цінностями, вірою та родинною пам'яттю, які

стають джерелом внутрішньої стійкості [Савчин 2010, с. 214]. Саме ці якості визначають поведінку Кіови у романі. Н. Зборовська називає таких персонажів моральними свідками, що протистоять дегуманізації художнього світу [Зборовська 2003, с. 176].

Норман Бовкер майже не має особистих речей, що символізує його внутрішню порожнечу та втрату чіткої ідентичності. Його єдина особиста річ – це щоденник: “...*Norman Bowker carried a diary*” [O’Brien 1990]. Ця відсутність символічних опор пізніше трансформується у важкий посттравматичний синдром та самотність. Як бачимо, непроговорена травма та відсутність особистісного сенсу є ключовими чинниками руйнівного переживання війни [Тарасова, Родченко 2024, с. 41].

Мітчелл Сандерс носить практичні речі – гігієнічні засоби та презервативи: “...*Mitchell Sanders, the RTO, carried condoms*” [O’Brien 1990]. Вони віддзеркалюють його прагматизм та цинічний гумор, які виконують роль психологічного захисту. Через іронію та оповідання історій Сандерс дистанціюється від жахів війни, використовуючи механізм когнітивного контролю над хаосом [Савіна, Цимбровський 2024, с. 98].

Рет Кайлі, як санітар, носить медикаменти та морфін, що символізують ілюзію контролю над смертю та відповідальність за життя інших. “*As a medic, Rat Kiley carried a canvas satchel filled with morphine and plasma and malaria tablets and surgical tape and comic books and all the things*” [O’Brien 1990]. Проте поступово ця ілюзія руйнується, і герой зазнає психологічного зламу. Закономірно, що надмірна відповідальність у граничних умовах без можливості морального розвантаження призводить до екзистенційної кризи [Роменець 2001, с. 164].

Оповідач Тім О’Браєн наголошує, що солдати під час війни несуть не лише фізичні предмети, такі як зброя, їжа чи спорядження, а й значно важчий і невидимий «вантаж» – абстрактні речі, які формують їхній внутрішній світ: страх бути визнаним боягузом, спогади про пережите, глибокий сором та тяжке почуття провини. Ці психологічні тягарі, на відміну від рюкзака чи

зброї, не можна залишити на полі бою, і вони супроводжують солдатів навіть після повернення додому, впливаючи на їхню особистість, стосунки та подальше життя. В тексті це показано наступним чином: *“They carried all the emotional baggage of men who might die. Grief, terror, love, longing these were intangibles, but the intangibles had their own mass and specific gravity, they had tangible weight. They carried shameful memories. They carried the common secret of cowardice barely restrained, the instinct to run or freeze or hide, and in many respects this was the heaviest burden of all, for it could never be put down, it required perfect balance and perfect posture. They carried their reputations. They carried the soldier’s greatest fear? which was the fear of blushing”* [O’Brien 1990]. Дослідники підкреслюють, що саме наратив є ключовим інструментом психологічного відновлення, оскільки допомагає надати сенс травматичному досвіду [Яценко, Дарвішов 2024, с. 98].

Отже, Тім О’Браєн показує, що війна залишає по собі не лише фізичні рани, а й глибокі психологічні та моральні травми. Солдати несуть з собою не лише зброю та спорядження, а й невидимий, але надзвичайно тяжкий вантаж страху, провини та спогадів. Усвідомлення цього допомагає зрозуміти, що наслідки війни виходять за межі бойового поля і супроводжують людину довгі роки після завершення конфлікту.

Варто наголосити, що матеріальні предмети не просто репрезентують психологічний стан, але й активно впливають на поведінку солдатів. Такі об’єкти можуть виконувати роль своєрідних «якорів» або «точок опори», які допомагають героям тримати себе в руках та підтримувати певний моральний або емоційний баланс. Наприклад, камінець Кроса чи панчохи Доббінса стають не лише символами минулого або важливих спогадів, а й інструментами психологічної регуляції.

Дослідники символічної взаємодії підкреслюють, що матеріальні об’єкти часто виступають посередниками між внутрішнім світом особистості та зовнішньою реальністю. Речі здатні формувати соціальну та психологічну ідентичність, впливаючи на те, як людина сприймає себе та свої дії у світі. В

психології також відзначають, що предмети можуть функціонувати як «транзитні контейнери» для емоцій – вони дозволяють переносити, зберігати або «вивільняти» переживання, які важко висловити словами [Прокопек 2019].

В цьому контексті яскраво реалізується *thing theory*, яка розглядає об'єкти не просто як пасивні предмети, а як активні учасники у формуванні смислу та переживань. Тому матеріальні об'єкти в романі стають активними учасниками психологічного процесу: вони не лише відображають внутрішній стан солдатів, а й формують їхні поведінкові стратегії, підтримують емоційний баланс та створюють можливості для символічного спілкування з собою та іншими. Згаданий камінчик від Марти, який лейтенант Крос отримав, став не просто сувеніром – він виступає фізичним «якорем» його уваги та емоцій, одночасно підтримуючи його надії та відволікаючи від бойової реальності. Листи, які він отримує від Марти, виконують подібну функцію, слугуючи «транзитними контейнерами» для невисловлених почуттів і надій.

Як бачимо, у романі речі солдатів мають вагу не лише фізичну, а й емоційну: вони підтримують внутрішній баланс, допомагають долати страх, зберігати пам'ять про близьких та одночасно формують ідентичність у екстремальних умовах війни. Разом з тим автор описує не лише фізичні предмети, а й «нематеріальні» емоції, які солдати носять у собі, і підкреслює, що саме вони можуть бути найважчим тягарем: *“The things they carried were largely determined by necessity... But the intangibles had their own mass and specific gravity, they had tangible weight”* [O'Brien 1990].

Як вже згадувалося, предмети в романі виступають не просто пасивним фоном дії, а стають активним інструментом наративної репрезентації. Через них оповідач передає не лише психологічний стан персонажів, а й їхні спогади, моральні дилеми та цінності, надаючи читачеві доступ до внутрішнього світу героїв. Матеріальні об'єкти функціонують як «тригери пам'яті»: вони здатні пробуджувати минулі епізоди, викликати спогади про

ключові моменти життя, а іноді навіть провокувати переоцінку власних рішень та життєвих пріоритетів.

У романі О'Браєна конкретні речі набувають символічного та емоційного значення. Наприклад, рюкзак, який несуть солдати, наповнений не лише фізичною амуніцією, а й емоційним вантажем – листами від близьких, фотографіями коханих, дитячими малюнками. Ці предмети стають носіями особистої історії кожного героя: вони нагадують про дім, безпеку, кохання та втрати, одночасно підкреслюючи важкість війни.

Особливо яскраво роль речей у романі проявляється на прикладі мароксівки Марка та його письмових листів. Листи, які солдати бережуть у своїх рюкзаках, стають «мостом» до цивільного життя, символізуючи надію та зв'язок із минулим. Іноді це можуть бути навіть зовсім прості предмети: наприклад, шматок мила або маленька книжка, які викликають спогади та емоції, що допомагають героям зберігати внутрішню цілісність посеред хаосу війни.

Через ці деталі О'Браєн передає неявні психологічні процеси, моральні вагання та страхи своїх персонажів, показуючи, що пам'ять і досвід людини часто пов'язані саме з конкретними матеріальними об'єктами, а не лише з абстрактними поняттями. Речі стають своєрідними «тригерами пам'яті», які дозволяють персонажам переосмислювати пережите та зберігати власну ідентичність у надзвичайно екстремальних умовах.

Таким чином, у цьому творі предмети формують не лише антураж, а й структуру оповіді, підкреслюючи взаємозв'язок між матеріальним і психологічним, між зовнішнім світом війни та внутрішнім світом людини.

У романі «Те, що вони несли» також оприявнюється стратегія трансформації речі у психологічній площині. Наприклад, листи та фотографії Марти, які лейтенант Джиммі Крос бере з собою на війну, на перший погляд слугують лише способом відволіктися від небезпеки та жорстокої реальності В'єтнаму. Вони символізують надію, любов і можливість втекти у світ мрій та романтичних фантазій. Однак після трагічної смерті Теда Лавендера ці

самі речі змінюють своє психологічне значення. Те, що раніше дарувало Кросу розраду та відчуття нормального життя, стає джерелом провини, нагадуванням про втрату і власну безпорадність, адже він відчуває, що загибель Лавендера частково є наслідком його відволікання на думки про кохання.

Подібним чином предмети, які носив сам Лавендер, також зазнають трансформації. Його транквілізатори й боєприпаси спершу виконують функцію психологічного захисту: вони допомагають йому контролювати страх і паніку під час бойових дій, дають відчуття безпеки та певний контроль над хаосом війни. Після його смерті ці ж речі набувають трагічного, символічного значення – вони стають нагадуванням про неминучість смерті та марність спроб захиститися [O'Brien 1994].

Крім того, автор показує, що навіть найпростіші об'єкти (щоденники, комікси, релігійні символи) набувають психологічної та емоційної ваги. Наприклад, щоденники й комікси допомагають солдатам утримати зв'язок із мирним життям і зберегти частину своєї «людяності», а релігійні предмети стають засобом пошуку сенсу в хаосі війни. Значення цих речей змінюється залежно від обставин та внутрішнього стану носія: те, що сьогодні приносить розраду, завтра може перетворитися на джерело болю, провини чи суму.

Таким чином, психологічна трансформація речей у романі підкреслює динамічний характер війни і її вплив на внутрішній світ солдатів. Речі стають не просто фізичним вантажем, а зовнішнім проявом емоційного та психологічного тягаря, який вони несуть. Це нагадує читачеві, що значення предметів у контексті війни не є постійним, а постійно змінюється разом із досвідом і переживаннями героїв, відображаючи складність людської психіки та непередбачуваність бойового життя.

Ще одним важливим аспектом аналізу світу речей роману є осмислення того, що не всі предмети мають лише особистий характер: багато речей, які солдати носять для групи (аптечки, рації, боєприпаси) несуть колективний та соціальний психологічний вантаж. Так, Мітчелл Сандерс ніс PRC-25 –

військову рацію вагою 26 фунтів з батареєю, необхідну для зв'язку всієї групи. Як медик, Рет Кілі ніс медичну сумку з морфіном, плазмою, таблетками від малярії, хірургічною стрічкою та навіть M&M's для найгірших поранень, загальною вагою майже 18 фунтів. Генрі Доббінс, як кулеметник, ніс важкий кулемет M-60 та від 10 до 15 фунтів боєприпасів, розкинутих по грудях та плечах усієї команди [O'Brien 1990].

Ці об'єкти символізують не лише фізичну потребу для виживання, а й тягар відповідальності за інших. Наприклад, рації чи аптечки, які носять конкретні бійці, стають знаком того, що цей солдат відповідає не лише за себе, а й за життя товаришів під час бойових дій. Це додає психологічної напруги, оскільки від його дій залежить безпека всього загону, а не лише його власне життя – і цей тягар важкий не менше, ніж фізичний вантаж. Дослідники відзначають, що автор деталізовано перераховує речі, щоб показати, як зовнішній вантаж стає метафорою для внутрішніх емоційних переживань та спільного досвіду солдатів, які «ділилися тягарем пам'яті» один одного [Calloway 1995].

Через такі спільні предмети О'Браєн демонструє взаємозалежність солдатів: кожен несе не лише свою фізичну ношу, а й емоції та переживання товаришів, і цей взаємний тягар формує соціальну динаміку загону. Поєднання фізичного та психологічного навантаження робить історії солдатів водночас індивідуальними та колективними, адже навіть після повернення з війни ці спільні переживання впливають на їхнє життя поза фронтом.

Таким чином, матеріальні об'єкти в романі виступають містком між особистим та колективним досвідом: вони не лише відображають індивідуальні емоції окремого солдата, а й показують, як ці переживання переплітаються з емоційним та соціальним тягарем загону в цілому. Цей соціальний вимір речей підкреслює, що психологічний досвід війни – це не лише особисте переживання, а й спільна спадщина, яку солдати несуть разом.

Отже, у романі Тіма О'Браєна *The Things They Carried* матеріальні предмети виступають не лише фізичним спорядженням, а й важливими психологічними і соціальними маркерами. Вони одночасно відображають внутрішній стан солдатів (страх, провину, надію, духовну опору) і формують колективну динаміку загону, несучи відповідальність за життя інших. Динаміка значення цих речей, що змінюється залежно від обставин, підкреслює глибину психологічного досвіду війни та тісний взаємозв'язок особистого й колективного. Для наочності подальшого аналізу наведено таблиці, яка систематизує приклади предметів, їхні психологічні функції та колективну роль для кожного героя.

**Психологічні та соціальні функції речей для кожного героя роману
О'Браєна «Те, що вони несли»**

Герой	Предмет	Особиста психологічна функція	Колективна/соціальна функція
Джиммі Крос	Листи та фотографія Марти, камінчик	Емоційна опора, втеча від травматичної реальності, збереження надії	Показує внутрішній конфлікт між обов'язком і особистим щастям; після Лавендера – символ провини, яка впливає на поведінку загону.
Тед Лавендер	Транквілізатори, марихуана	Штучне зниження страху та тривоги	Нагадування загону про небезпеку війни та крихкість психологічного стану солдатів.

Генрі Доббінс	Панчохи дівчини	Символ любові, дому та захисту; психологічний комфорт	Моральний приклад для загону, демонстрація віри та оптимізму, який підтримує атмосферу групи.
Кіова	Біблія, мокасини, фотографії родини	Духовна опора, збереження людяності	Моральний центр загону, підтримка цінностей та взаємної підтримки серед солдатів.
Норман Бовкер	Щоденник	Рефлексія, самоспостереження, відсутність опор	Вияв самотності та психологічної ізоляції, контраст із соціальною взаємодією загону.
Мітчелл Сандерс	Гігієнічні засоби, презервативи	Психологічний захист через гумор і прагматизм	Підтримка морального клімату, зменшення напруги у групі.
Рет Кайлі	Медикаменти, морфін	Ілюзія контролю над смертю, відповідальність за життя інших	Підтримка здоров'я та безпеки загону, демонстрація турботи і відповідальності за колектив.

**Динаміка значення речей
у психологічному та соціальному аспектах**

Герой	Предмет	Початкове психологічне значення	Змінене психологічне значення
Джиммі Крос	Листи, фотографія та камінчик від Марти	Надія, романтична втеча від війни	Провина та розчарування після смерті Лавендера
Тед Лавендер	Транквілізатори, марихуана	Тимчасове зниження тривоги, психологічна захисна стратегія	Символ трагічної неминучості смерті
Генрі Доббінс	Панчохи дівчини	Емоційна підтримка, відчуття захисту	Ірраціональна віра, що зберігає внутрішню стійкість
Кіова	Біблія, мокасини, фотографії родини	Духовна опора, моральний орієнтир	Зміцнення морального центру загону у кризові моменти
Норман Бовкер	Щоденник	Рефлексія, збереження індивідуальної ідентичності	Відчуття самотності та психологічної ізоляції після війни
Мітчелл Сандерс	Гігієнічні засоби, презервативи	Прагматизм, гумор, дистанціювання від страху	Залишається інструментом психологічного контролю

Рет Кайлі	Медикаменти, морфін, плазма, комікси	Ілюзія контролю над смертю, відповідальність за життя інших	Поступова втрата ілюзії, психологічний злам
------------------	---	--	--

Таким чином, у романі О'Браєна «Те, що вони несли» матеріальні об'єкти постають як ключовий засіб репрезентації психологічного досвіду персонажів, поєднуючи внутрішній світ солдатів із зовнішньою реальністю війни. Речі не лише відображають страх, провину, надію, віру чи внутрішню порожнечу героїв, а й активно впливають на їхню поведінку, виконуючи функції психологічних «якорів», механізмів захисту або носіїв травматичної пам'яті. Динамічна трансформація значення предметів упродовж наративу підкреслює нестабільність психіки в граничних умовах і демонструє, як особисті та колективні переживання війни матеріалізуються у конкретних об'єктах. Через це створює багатовимірний психологічний портрет солдата, де фізичний тягар речей невіддільний від емоційного та морального навантаження, а війна постає не лише як історична подія, а як глибокий екзистенційний досвід, що формує і руйнує людську ідентичність.

2.3 Речі як носії символічних та культурних значень у контексті воєнної пам'яті

У романі Тіма О'Браєна «Те, що вони несли» речі постають не лише як фізичні предмети, необхідні для виживання, а й як носії культурних та символічних значень. Автор демонструє, що матеріальні об'єкти стають своєрідними «носіями пам'яті», які передають не лише практичний, а й соціальний та культурний досвід війни.

Зазначимо, що у художній літературі символ – це предмет, образ або дія, що має глибше значення, ніж просто буквальний зміст, і виступає як

уособлення ідей, емоцій чи цінностей [Енциклопедичний словник символів культури України]. Через символи автор передає теми, які неможливо повністю висловити лише буквальним описом подій чи предметів. Символ несе подвійне значення: фізичне та метафоричне (через асоціації, культурний код або досвід персонажів).

Закономірно, що у творі «Те, що вони несли» символізм є важливим літературним засобом, через який автор передає глибокі психологічні та емоційні переживання персонажів, а також загальні істини про війну. Символи тут працюють не лише як предмети або зображення, а як метафоричні носії значення, поєднуючи фізичне та психологічне, зовнішнє та внутрішнє, реальні речі та абстрактні почуття.

Кожен логічний перехід сюжету в першій розповіді оповідача починається з рефрену *They carried...*, підкреслюючи, що солдати несуть не лише фізичне спорядження, а й важкі емоційні та психологічні тягарі. Як ми вже з'ясували, автор детально перелічує речі, які вони мають при собі, але кожен предмет виходить за межі свого практичного призначення. Гранати, зброя та амуніція уособлюють постійну близькість смерті та необхідність бути готовими вбивати або загинути. Листи, книги, фотографії та особисті дрібниці символізують надію, любов та зв'язок із мирним життям, яке здається дедалі віддаленішим. Через ці предмети розкриваються страхи солдатів, їхнє почуття провини, сум за домом та внутрішня боротьба між людяністю та вимогами війни. Чоловіки несуть із собою не лише прагнення вижити, а й глибоке почуття відповідальності одне за одного, тягар спогадів про рідних і постійну психологічну вагу пережитого досвіду, яка іноді стає важчою за будь-яке фізичне навантаження [The Things They Carried by Tim O'Brien | Symbols].

Найшокуючішим символічним предметом є людський палець, який Норман Боукер носить як «подарунок»: *“Norman Bowker, otherwise a very gentle person, carried a thumb that had been presented to him as a gift by Mitchell Sanders. The thumb was dark brown, rubbery to the touch, and weighed 3 ounces*

at most. It had been cut from a VC corpse, a boy of fifteen or sixteen. They'd found him at the bottom of an irrigation ditch, badly burned, flies in his mouth and eyes. The boy wore black shorts and sandals. At the time of his death he had been carrying a pouch of rice, a rifle, and three magazines of ammunition” [O’Brien 1990]. Те, що така людина має при собі частину тіла, підкреслює, наскільки війна викривлює моральні межі. Палець стає трофеєм, символом втрати людяності та нормалізації насильства. Він також уособлює психологічне притуплення: смерть більше не сприймається як трагедія, а як предмет [Dhobi 2025].

Важливо, що у творі детально описується тіло загиблого юнака – його вік, одяг, стан тіла. Ця конкретність повертає йому людські риси й різко контрастує з тим, як його частину зведено до «речі», яку носять із собою: *“Fraillooking, delicately boned, the young man would not have wanted to be a soldier and in his heart would have feared performing badly in battle. Even as a boy growing up in the village of My Khe, he had often worried about this. He imagined covering his head and lying in a deep hole and closing his eyes and not moving until the war was over. He had no stomach for violence. He loved mathematics. His eyebrows were thin and arched like a woman's, and at school the boys sometimes teased him about how pretty he was, the arched eyebrows and long shapely fingers, and on the playground they mimicked a woman's walk and made fun of his smooth skin and his love for mathematics. The young man could not make himself fight them. He often wanted to, but he was afraid, and this increased his shame” [O’Brien 1990].* В символічному вимірі дана сцена показує напруження між спробою оповідача зберегти пам’ять про людину та водночас реальністю війни, яка перетворює людей на об’єкти. Тобто палець стає символом втрати людяності та нормалізації насильства. Він також уособлює психологічне притуплення: смерть більше не сприймається як трагедія, а сприймається як буденність, як предмет [Schwenkel 2022].

Опис предметів, які мав при собі вбитий юнак (рис, гвинтівка, набої), навмисно перегукується з назвою твору. Це підкреслює універсальність

солдатського досвіду: «речі» по обидва боки фронту схожі, але американські солдати несуть ще й тягар провини та пам'яті про вбитого. Тому символічно хлопець уособлює всіх безіменних жертв війни. А вік убитого (15–16 років) є ключовим символом знищеної юності. Його смерть та перетворення частини тіла на талісман показують, як війна нищить не лише життя, а й саме уявлення про мораль, дитинство та співчуття.

Інші герої також несуть досить «непрактичні» речі: *“The things they carried were determined to some extent by superstition. Lieutenant Cross carried his good-luck pebble. Dave Jensen carried a rabbit's foot”* [O'Brien 1990]. Згадка про забобони підкреслює, що солдати існують у просторі постійної небезпеки, де смерть є непередбачуваною і може настати будь-якої миті. У такій реальності раціональне мислення, військова підготовка та дисципліна втрачають свою заспокійливу силу, адже вони не гарантують виживання. Камінчик удачі лейтенанта Кроса та кроляча лапка Дейва Дженсена символізують спробу солдатів створити хоча б мінімальне відчуття контролю над ситуацією, яка насправді не піддається контролю. Ці талісмани стають психологічною опорою, своєрідним захисним механізмом проти постійного страху. Віра в забобони замінює віру в логіку або військову стратегію, оскільки на війні виживання часто сприймається як справа випадку, а не заслуга чи вміння [Остапова 2023, с. 109]. Таким чином, забобони символізують внутрішнє безсилля солдатів перед хаосом війни та їхню відчайдушну потребу знайти сенс і порядок у світі, де панує абсурд і смерть.

Символічною є також сцена, коли солдат на ім'я Азар жорстоко розстрілює молодого буйвола після смерті їхнього товариша Курта Лемона: *“...He stepped back and shot it through the right front knee... then shot off an ear... Not to kill; it was just to hurt... all around us there was the smell of smoke and filth... the baby buffalo lay very still... Nothing moved except the eyes... Rat Kiley was crying...”* [O'Brien 1990]. Цей трагічний випадок має глибокий символічний підтекст, який розкриває кілька важливих аспектів переживань солдатів під час війни. По-перше, він ілюструє втрату невинності. Адже

молодий буйвол символізує чистоту та невинність, і те, що він стає об'єктом насильства, демонструє, наскільки війна спотворює уявлення солдатів про добро та зло. По-друге, цей епізод відображає психологічну травму, яку переживають герої. Розстріл тварини є реакцією Азара на безсилля, біль, гнів і шок від втрати друга – Курта Лемона. Немоżliвість вплинути на смерть товариша змушує його спрямувати агресію на щось безневинне, що стає симптомом глибокої психологічної травми [Титар 2022, с. 238]. Нарешті, сцена показує військову дезінтеграцію моралі. Дії Азара свідчать про те, що війна може стерти моральні межі: солдати стають десенсибілізованими, втрачають здатність бачити життя як щось священне, і навіть тварина більше не виглядає для них безневинною. Як бачимо, ця сцена підкреслює руйнівний вплив війни на людську психіку та моральні цінності.

Важливою для розкриття теми символізму роману є образ в'єтнамської землі. У романі вона постає не просто як фізичний ландшафт, а як невід'ємна частина досвіду війни – своєрідний «персонаж», що впливає на американських військових, формує їхні спогади, страх та провину. Джунглі, туман, брудні поля та річки символізують і ворожість, і спокусу, і страх, і смерть. Вони настільки присутні у свідомості солдатів, що стають фізичною та емоційною «масою», яку вони несуть разом із собою через війну.

Часті дощі, монсуни, туман та низькі заболочені поля перетворюють простір на небезпечну пастку. В оповіданні “In the Field” О'Браєн описує, як солдати змушені рухатися крізь багно: *“At daybreak the platoon began wading side by side through the deep muck of the shit field... the rains had fallen without stop... the muck had now risen thigh-deep”* [O'Brien 1990]. Земля тут буквально затягує людей у себе, роблячи кожен крок важким та небезпечним.

Особливо загрозовою вона постає через свою здатність «поглинати» – як фізично, так і символічно. Саме в болоті гине Кіоу: після сильного дощу його тіло зникає під шаром бруду, і солдати довго не можуть його знайти: *“I sit at this typewriter and stare through my words and watch Kiowa sinking into the deep muck of a shit field...”* [O'Brien 1990]. Цей епізод підкреслює, що

в'єтнамська земля стає співучасником смерті, ніби забираючи людину собі. Окрім цього, пейзаж часто набуває моторошних, майже містичних рис. Солдати відчують, ніби сама країна жива: *“The countryside itself seemed spooky... it seemed that all of Vietnam was alive and shimmering”* [O'Brien 1990]. Так, сама природа викликає страх, породжує галюцинації, стирає межу між реальністю та уявою.

Водночас у розділі “Field Trip”, де оповідач повертається до В'єтнаму через багато років, та сама земля постає вже інакшою. Поле, яке колись уособлювало весь жах війни, тепер виглядає звичайним та непримітним: *“Now it was just what it was. Flat and dreary and unremarkable”* [O'Brien 1990]. Це показує, що з часом земля ніби очищується, але пам'ять про пережите залишається в людині. Таким чином, В'єтнам у романі О'Браєна – це простір подвійності: красивий та водночас смертельний, реальний та символічний [Crownshaw 2025]. Саме тому земля постає як «персонаж», який формує досвід війни не менше, ніж зброя чи ворог.

У розділі “On the Rainy River” річка Рейні стає потужним символом морального вибору, внутрішньої боротьби та суперечливої природи хоробрості. Молодий оповідач, викликаний до армії під час війни у В'єтнамі, усвідомлює, що має два шляхи: «втекти до Канади чи йти на війну», і річка Рейні виступає як межа між цими двома життєвими можливостями. Це природне середовище не лише ілюструє географічний кордон, а й об'єктивізує моральний розрив між тим, що здається правильним, і тим, чого вимагає суспільство.

Під час сплаву човном по річці під кінець перебування у Tip Top Lodge, оповідач відчуває, як близько досягнув межі між двома світами: *“then he turned straight north and put the engine on full throttle... it occurred to me that at some point we must've passed into Canadian waters, across that dotted line between two different worlds, and I remember a sudden tightness in my chest...”* [O'Brien 1990]. Ця «чітка лінія між двома світами» – не лише фізична межа,

а й символ моральної дилеми: залишитися в обов'язку перед власною країною чи вирватися до Канади, рятуючи свою совість.

Найбільш емоційно значущим є відрізок, де автор описує власне відчуття страху, сорому й внутрішнього паралічу: *“What would you do? Would you jump? ... I tried to swallow it back. ... Now, perhaps, you can understand why I've never told this story before ... And what embarrasses me much more, and always will, is the paralysis that took my heart. A moral freeze: I couldn't decide, I couldn't act...”* [O'Brien 1990]. У цій цитаті річка стає не просто географічним об'єктом, а середовищем, де стикаються та не знаходять вирішення моральні мотиви: страх смерті, сором перед суспільством, потреба залишитися «хоробрим» у власних очах та в очах інших. Певною мірою річка Рейні уособлює ту невидиму межу (психологічну та етичну), через яку оповідач не наважується переступити, хоча саме там, за течією, лежить можливість іншого життя.

Отже, цей внутрішній конфлікт стає центральним у розумінні героївої концепції хоробрості й страху, де останній не пов'язаний лише з фізичною небезпекою війни, а глибше – з відчуттям власного сорому перед собою та іншими [Almasoudi 2023, с. 23]. Річка Рейні у творі функціонує як символ морального вибору між двома способами життя: підкоренням суспільним очікуванням або шляхом особистої правди.

У контексті цієї проблеми варто згадати про концепцію матеріальної пам'яті (*material memory*), згідно з якою речі розглядається як носії матеріальної пам'яті, здатні зберігати й передавати спогади, емоції та досвід, формуючи як колективні, так і індивідуальні наративи [Jones 2007]. Вони не є просто фізичними об'єктами: через них минуле стає «доступним» для сучасного сприйняття, а досвід індивідуумів інтегрується у колективну пам'ять.

Концепція простору пам'яті (за визначенням П. Нори – «*les lieux de mémoire*», «місця пам'яті» [Нора 2014, с. 34]), доповнює це бачення: пам'ять матеріалізується не лише у фізичних локаціях, а й у предметах та культурних

наративах. Речі стають «вузлами» пам'яті, де перетинаються індивідуальні спогади, колективні історії та культурні смисли [Набок 2017, с. 245].

У романі «Те, що вони несли» предмети виконують саме цю функцію, виступаючи символічними носіями морального досвіду героїв. Так, талісмани та амулети (маленькі камінці, фотографії рідних, подарунки з дому) уособлюють зв'язок із цивільним життям і цінностями, які солдати прагнуть зберегти всередині себе, нагадуючи про людяність та відповідальність навіть у бойових умовах.

Зброя та військове спорядження виступає як інструмент насильства, зброя символізує дилему вибору між обов'язком і совістю, війною і гуманністю, що формує моральний каркас наративу.

Природні об'єкти (земля, річки, лісові масиви) створюють моральний фон подій, підкреслюючи контраст між безжальною війною та живою, незмінною природою, нагадуючи про вищі цінності та людську відповідальність.

СИМВОЛІЧНІ РЕЧІ У РОМАНІ ТІМОТІ О'БРАЄНА: ПСИХОЛОГІЧНА ТА МОРАЛЬНА ПАМ'ЯТЬ

Особисті дрібні речі (записки, обручки, листи) часто символізують зв'язок із рідними й культурою, нагадуючи про цінності, які варто зберігати навіть у екстремальних обставинах.

Таким чином, поєднання концепцій матеріальної пам'яті, культурної пам'яті та простору пам'яті дозволяє глибше осмислити, як фізичні предмети у романі функціонують як носії особистої, колективної та культурної пам'яті. Вони відтворюють психологічний та моральний досвід героїв, роблячи очевидним взаємозв'язок між матеріальним світом, внутрішнім переживанням персонажів та колективним досвідом війни. Предмети стають не лише символами, а й активними агентами пам'яті, що формують наратив та допомагають читачеві відчувати складність морального вибору у війні.

Відзначимо, що в аналізованому романі О'Браєна індивідуальні спогади персонажів поступово виходять за межі приватного досвіду, формуючи альтернативну версію історичної пам'яті про війну. У цьому сенсі твір можна розглядати як художній простір, де, за визначенням А. Киридон, відбувається конструювання історичної пам'яті поза межами офіційних політик пам'яті [Киридон 2013, с. 205]. Дослідниця підкреслює, що політика пам'яті реалізується через символи, ритуали, матеріальні маркери минулого, тому у художньому творі такими маркерами стають речі, які солдати носять із собою.

Одне з ключових понять у роботі А. Киридон – «війна пам'ятей», тобто конфлікт між різними інтерпретаціями минулого [Киридон 2013, с. 207]. У романі «Те, що вони несли» цей конфлікт розгортається, в першу чергу, між офіційною риторикою війни (обов'язок, честь, патріотизм), а також досвідом солдатів, зафіксованим через предмети. Саме ці матеріальні предмети стають носіями травматичної правди війни, що вступає в конфлікт з офіційними уявленнями про героїзм та моральну однозначність військового досвіду. Важаємо, що дану проблему яскраво ілюструє, одна з ключових ідей тексту, вже цитована у нашій роботі: *“They carried all the emotional baggage of men who might die. Grief, terror, love, longing – these were intangibles, but the*

intangibles had their own mass and specific gravity, they had tangible weight” [O’Brien 1990].

Для систематизації аналізу символічних та культурних значень речей у романі О’Браєна «Те, що вони несли» доцільно узагальнити функції предметів у контексті проблеми воєнної пам’яті. Матеріальні об’єкти у творі виконують не лише утилітарну, а й низку глибших функцій, пов’язаних із формуванням індивідуального та колективного досвіду війни.

Функції предметів у романі «Те, що вони несли» у контексті воєнної пам’яті

Тип предметів	Приклади з тексту	Символічна функція	Функція у формуванні воєнної пам’яті
Військове спорядження	Зброя, гранати, амуніція	Символ постійної присутності смерті, насильства та примусу до вбивства.	Фіксація травматичного досвіду війни; підрич романтизованого образу героїзму.
Особисті речі	Листи, фотографії, обручки, записки	Зв’язок із мирним життям, любов’ю та домом.	Збереження індивідуальної пам’яті, протиставлення війни цивільним цінностям.
Талісмани та амулети	Камінчик удачі, кроляча лапка	Ілюзія контролю над хаосом війни, психологічний захист.	Свідчення страху та внутрішнього безсилля солдатів.

Трофеї війни	Людський палець	Десенсибілізація, втрата моральних меж.	Матеріалізація травматичної пам'яті та нормалізації насильства
Природні об'єкти	Земля, bagno, річки, джунглі	Ворожий і водночас байдужий «учасник» війни.	Простір пам'яті, що зберігає сліди смерті та провини
Живі істоти	Молодий буйвол	Втрата невинності, проєкція психологічної травми.	Символ моральної деградації та руйнівного впливу війни.
Прикордонні простори	Річка Рейні	Моральний вибір, внутрішній конфлікт.	Фіксація етичної дилеми між особистою правдою і соціальним тиском.

Отже, у романі О'Браєна «Те, що вони несли» речі постають не просто елементами матеріального світу війни, а складною системою символічних і культурних маркерів, через які артикулюється травматичний досвід солдатів. Матеріальні об'єкти (від зброї та особистих дрібниць до природних ландшафтів) функціонують як носії індивідуальної та колективної пам'яті, поєднуючи фізичний тягар війни з її моральною та психологічною вагою. Через них автор розкриває процес десенсибілізації, втрати людяності, внутрішнього страху та сорому, а також конфлікт між офіційною риторикою героїзму і реально пережитою війною. У цьому сенсі предмети стають активними агентами пам'яті, що формують альтернативний наратив воєнного досвіду, зберігаючи правду про війну як про простір моральної амбівалентності, травми та незагоєних спогадів.

ВИСНОВКИ

Поняття «речі» у художній літературі постає як багатовимірний феномен, що охоплює матеріальні, соціальні та символічні аспекти. Воно еволюціонувало від позначення конкретного об'єкта до розуміння речі як активного учасника подій і носія сенсу, здатного впливати на поведінку персонажів, формувати сюжет і відображати соціокультурні значення. У художньому тексті речі може бути одночасно практичним знаряддям, символом соціальної позиції, учасником взаємодій і незалежним об'єктом з власним сенсом. Такий підхід демонструє високу гнучкість та варіативність предметного світу літератури, показуючи, що речі не є пасивним фоном, а активно формують наратив, символіку та екзистенційний досвід персонажів.

Проаналізовано, що сучасне літературознавство, зокрема у межах *thing theory*, розглядає предмети не лише як допоміжні деталі чи символи, а як активних учасників художнього тексту. Світ речей формує наративні стратегії, моделює простір і час твору, взаємодіє з персонажами та впливає на розвиток сюжету. Предмети можуть бути носіями пам'яті, культурних кодів, соціальних ідеалів та психологічних характеристик, а також слугувати катализаторами подій і мотивів у тексті.

Виявлено, що речі у художньому творі виконують багатофункціональну роль: вони конкретизують художній світ, передають авторські ідеї, створюють стильові та сенсорні ефекти, організують композицію та міжтекстові зв'язки. Їхня «агентність» проявляється у здатності формувати смисли, взаємодіяти з іншими елементами тексту та активізувати емоційне й когнітивне сприйняття читача.

У рамках сучасних підходів до матеріальної культури та *thing theory* предметний світ постає як динамічна система, де речі має власну значущість і здатна впливати на структуру, сенси та стиль художнього твору. Це дозволяє поєднувати символічний, наративний, культурологічний та сенсорний виміри

предметів, бачити їх як повноцінних учасників тексту та розуміти взаємодію людини та матеріального світу в літературі.

Виявлено, що творчість сучасного американського письменника Тіма О'Браєна тісно пов'язана з його особистим досвідом війни та психологічними переживаннями, що відображається у способі, яким він показує «світ речей» у своїй прозі. Матеріальні предмети у його творах стають носіями емоцій, пам'яті та моральних дилем героїв, а війна постає не лише як історична подія, а як багатоплановий психологічний та моральний простір. Автор поєднує реальні події та художню вигадку, підкреслюючи, що емоційна або нарративна правда важливіша за хронологічну достовірність, і саме через цей підхід розкривається складність людського досвіду.

Його проза демонструє постмодерний підхід до оповіді: межа між фактом та вигадкою усвідомлено розмивається, а процес розповіді стає способом осмислення травми, пам'яті та моральних виборів. Війна у творах постає як хаотичний, морально неоднозначний та психологічно напружений простір, де солдати несуть не лише фізичний, а й емоційний тягар, а предмети набувають символічної та емоційної ваги.

Аналіз біографії та творчості автора показує, що його проза концентрується на внутрішньому досвіді героїв, універсалізує переживання війни та досліджує природу оповіді як інструмент передачі «істинної правди». Через світ речей і психологічну рефлексію текст дозволяє глибше зрозуміти людську природу, механізми пам'яті та морального вибору, демонструючи, що література здатна відтворити емоційну правду навіть там, де факти не можуть повноцінно її передати.

Встановлено, що у романі О'Браєна «Те, що вони несли» предметний світ виступає не просто допоміжним елементом, а ключовим структурним та смисловим чинником нарративної організації твору. Речі, які носять солдати, функціонують як багаторівневі нарративні маркери, що поєднують описову, хронологічну, психологічну, соціальну та антигероїчну функції. Вони формують фізичний та соціальний контекст війни, структурують простір і

час наративу, відтворюють ритм та повторюваність повсякденного життя солдатів, їхні психологічні стани і моральні дилеми. Предмети дозволяють передати вагу війни, її виснажливий та монотонний характер, створюючи відчуття безперервного фізичного, емоційного та морального навантаження, що лежить на кожному солдаті.

Предметний світ у романі виконує комплексну функцію: він забезпечує реалістичність художнього світу, організує наративну логіку, передає внутрішній досвід персонажів та соціальні взаємозв'язки у підрозділі. Через акцент на буденних, утилітарних речах війна показана як тілесно-матеріальна практика, позбавлена епічного героїчного пафосу. Це дозволяє автору деконструювати традиційний воєнний міф, демонструючи конфлікт як комплекс фізичних, психологічних та соціальних явищ, де центральним стає не подвиг, а виживання, страх, тривога та виснаження. Така наративна стратегія створює антигероїчну перспективу, дозволяючи читачеві усвідомити реалістичний досвід війни та її вплив на колективну ідентичність солдатів.

Важливо, що предмети у романі функціонують як художні коди, які поєднують різні рівні наративу: вони маркують часові та просторові контексти, структурують події та дії персонажів, слугують засобом психологічного портретування та підкреслюють соціальні ієрархії і взаємозв'язки. Через детальну матеріальність речей автор трансформує реальність війни в естетично завершений наратив, що дозволяє читачеві відчутти «оповідну правду» конфлікту. Водночас предмети стають інструментом осмислення моральних та етичних проблем, зокрема вибору, відповідальності та людської поведінки в умовах екстремального стресу, що робить їх невід'ємною складовою воєнного дискурсу.

Таким чином, предметний світ у романі О'Браєна органічно інтегрує історичний, психологічний та соціокультурний досвід війни. Він забезпечує наративну структуру, передає комплексність солдатського життя та формує специфічний хронотоп конфлікту, поєднуючи зовнішню фізичну реальність

із внутрішніми переживаннями персонажів. Через речі війна постає як комплексна, багатогранна практика, де фізична праця, моральні вибори та соціальна взаємодія формують цілісне уявлення про війну, її психологічний та соціальний вплив. Предмети стають не просто деталями побуту, а системоутворювальними елементами наративу, що організують художню композицію, актуалізують антигероїчну поетику та сприяють глибокому усвідомленню війни як багатовимірного соціокультурного та психологічного явища.

Виявлено, що у романі «Те, що вони несли» матеріальні об'єкти виконують роль не лише фізичних предметів, а й ключових носіїв психологічного досвіду персонажів. Речі, які солдати носять із собою, стають символами внутрішнього світу, унаочнюючи страх, провину, надію, віру, любов, а іноді й духовну порожнечу. Через них автор передає складність психологічного стану героїв, демонструючи, що війна є не лише зовнішньою фізичною загрозою, а й глибинним моральним та емоційним випробуванням.

До прикладу, лейтенант Джиммі Крос носить листи, фотографії та камінчик від Марти, що слугують психологічною опорою та втечею від травматичної реальності війни. Після загибелі Теда Лавендера значення цих предметів змінюється, перетворюючись на символ провини, що демонструє динамічну трансформацію психологічного сенсу матеріальних об'єктів. Генрі Доббінс обмотує навколо шиї панчохи своєї дівчини, що стають джерелом психологічного комфорту та символом любові та дому. Кіова носить Біблію та родинні фотографії, які підтримують його духовну стійкість та формують моральний центр загону.

Матеріальні об'єкти виконують і колективні функції. Солдати несуть не лише особисті речі, а й об'єкти, необхідні для виживання всього загону – рації, аптечки, боєприпаси. Ці предмети несуть соціальний та психологічний тягар відповідальності, демонструючи взаємозалежність персонажів і формуючи колективну динаміку групи. Фізичне та психологічне

навантаження переплітаються, підкреслюючи, що війна є спільним досвідом, який впливає на соціальні та емоційні взаємозв'язки солдатів.

Таким чином, у романі О'Браєна матеріальні об'єкти стають багатовимірними носіями психологічного досвіду. Вони відображають внутрішній стан персонажів, формують їхню поведінку, допомагають тримати емоційний баланс та зберігати ідентичність у граничних умовах війни. Динаміка значення речей у тексті демонструє, що психологічний досвід солдата постійно змінюється залежно від обставин, подій та внутрішніх переживань, а фізичний тягар об'єктів невіддільний від морального і емоційного навантаження. Через це предмети стають активними учасниками наративу, матеріалізуючи емоції, моральні дилеми та колективний досвід, що формує багатовимірний психологічний портрет солдата. Війна постає у романі не лише як історична подія, а як глибокий екзистенційний процес, який руйнує, трансформує та водночас структурує людську психіку та соціальні взаємозв'язки.

Проаналізовано, що в художньому творі «Те, що вони несли» речі постають не лише як фізичні предмети, необхідні для виживання, а й як носії культурних та символічних значень. Вони стають своєрідними «носіями пам'яті», що передають досвід війни, страх, провину, любов і надію. Символи у творі поєднують фізичне та метафоричне, відображаючи внутрішній стан персонажів та їхнє сприйняття війни та оприявнюючи культурний код та моральні сенси.

Особливе значення мають як особисті речі солдатів (листи, фотографії, подарунки з дому), що нагадують про зв'язок із мирним життям та цінностями, так і військово-спорядження, яке символізує постійну присутність смерті та насильства. Речі стають активними агентами пам'яті, формуючи моральний досвід героїв та перетворюючи індивідуальні переживання на колективну пам'ять про війну. Природні об'єкти, такі як земля, джунглі та річки, у романі також набувають символічного значення, стаючи «учасниками» війни та формуючи небезпечний моральний фон подій.

Серед ключових предметів та сцен із глибоким символічним навантаженням виділено: перелік всіх речей солдатів на початку твору (“*They carried...*”); відрізаний людський палець, який Боукер носить з собою, як символ втрати людяності; розстріл буйвола Азаром як прояв психологічної травми; загибель Кіоу у болоті як символ морального поглинання війною; річка Рейні як символ морального вибору,

Закономірно, що через предмети, природні об’єкти та конкретні події письменник показує, як фізичний тягар війни поєднується з її моральною та культурною вагою. Предмети та простори стають носіями індивідуальної та колективної пам’яті, формуючи альтернативний наратив війни, що зберігає правду про втрату людяності, моральну амбівалентність та травматичний досвід солдатів.

Таким чином, у романі О’Браєна «Те, що вони несли» речі постають не лише фізичними об’єктами, а багатовимірними носіями психологічного, морального та культурного досвіду, що формують наратив, символіку та колективну пам’ять про війну. Вони дозволяють автору передати складність людського переживання, показати моральну амбівалентність конфлікту та зробити очевидним взаємозв’язок між матеріальним світом, внутрішнім станом персонажів та соціокультурним контекстом війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Астрахан Н. Теорія літератури: основи, традиції, актуальні проблеми: навчальний посібник. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2021. 296 с.
2. Берестень Ю. Війна як соціокультурний феномен в сучасному українському філософському дискурсі. *Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках*. 2024. № 7 (1). С. 3–10.
3. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляції. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2004. 230 с.
4. Борзенко О. Невідомі речі з відомих текстів. Рецензія на монографію Наталії Городнюк “Res incognita: семіотика речі у східнослов’янському модерністському романі першої половини ХХ століття” (Дніпро, 2017). *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія «Філологічні науки»*. 2017. Вип. XIII. С. 233–236.
5. Бочуля О. Онтологічний вимір повсякденності у філософській концепції М. Гайдеггера. *Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках*. 2012. № 4. Вип. 22. С. 161–170.
6. Вегеш І. Місце та роль людини у структурі «суспільства споживання» Жана Бодріяра. *Вісник Ужгородського університету. Серія «Політологія. Соціологія. Філософія»*. 2007. № 17. С. 19–25.
7. Гайдеггер М. Буття і час. Київ: Юніверс, 1996. 452 с. URL: <https://lib.sashko.me/files/2021/03/17/10/17/50/buttya-i-chas.pdf> (дата звернення: 30.10.2025).
8. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури. 2-те вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2005. 489 с.
9. Ганаба С. Евристичний потенціал ідей актор-мережевої теорії Б. Латура в розумінні змін і перспектив розвитку суспільства. *Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького*

- державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філософія».* 2021. № 41. С. 97–110.
10. Городнюк Н. *Res incognita: семіотика речі у східнослов'янському модерністському романі першої половини ХХ століття: монографія.* Дніпро: Свідлер А. Л., 2017. 558 с.
  11. Гросевич Т. *Воєнний роман: історія розвитку й типологія жанру.* «Філологічні трактати». 2020. Том 12. № 1. С. 61–72.
  12. Деркачова О. «Світ речей та “високої” моди у збірці Василя Стуса “Веселий цвинтар”». *Стусознавчі зошити: Науковий альманах. Зошит четвертий.* Вінниця: Простір Літератури, 2018. С. 89–98.
  13. Зборовська Н. *Психоаналіз і літературознавство.* Київ: Академвидав, 2003. 392 с.
  14. Карівець І. *Справа Мислення Мартина Гайдегера. Філософська думка.* 2020. № 1. С. 70–79.
  15. Киридон А. *Простір пам'яті: інструменталізація поняття.* *Україна-Європа-Світ: Міжнародний збірник наукових праць. Серія «Історія, міжнародні відносини».* 2013. Вип. 12. С. 203–208.
  16. Ковальова Т. *Способи динамізації зображення світу речей в англійській художній прозі ХVІІІ–ХХ століть.* *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки».* 2019. Вип. 1 (89). С. 70–74.
  17. Козловська Л. *Теорія літератури: навчальний посібник.* Донецьк, 2012. 112 с.
  18. Манойлова О. *Речі як засіб іншування в оповіданні Ольги Токарчук «Шви».* *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія «Філологічні науки».* Вип. 3(206). 2023. С. 83–87.
  19. Набок С. *Простір і пам'ять: на перехрестях контекстів.* *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України.* 2017. Вип. 5-6. С. 244–253.

20. Нора П. Теперішнє, нація, пам'ять. Київ: Кліо, 2014. 272 с.
21. Остапова Л. Семантика символів війни в поезії Олесь Гончара. *Олесь Гончар у духовно-культурному часі та просторі: збірник наукових праць*. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С. 107–111.
22. Островська-Люта О. Чому українцям варто прочитати книгу «Те, що вони несли». *Журнал NV*. 2025. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/v-pridnistrov-ji-apokalipsis-portnikov-pro-te-yakiy-plan-u-putina-50479199.html> (дата звернення: 17.11.2025).
23. Петрушенко В. Чому метафізика? (до питання про причини та наслідки метафізичного ренесансу в сучасній філософії). *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Філософські науки»*. 2008. № 607. С. 3–9.
24. Прокопек О. Трансформація розуміння суспільної реальності на прикладі праць П. Бергера, Т. Лукмана і Н. Лумана. *Multiversum. Philosophical almanac*. 2019. С. 169–179. URL: https://www.researchgate.net/publication/338995565_Transformacia_rozum_inna_suspilnoi_realnosti_na_prikladi_prac_P_Bergera_T_Lukmana_i_N_Lumana (accessed: 24.11.2025).
25. Роменець В. Психологія творчості. Київ: Либідь, 2001. 288 с.
26. Рябченко М. Комбатантська проза в сучасній українській літературі: жанрові та художні особливості. *Слово і Час*. 2019. № 6. С. 62–73.
27. Савіна І., Цимбровський В. Феномен війни: когнітивний, філософський та соціальний виміри: Матеріали IV Міжнародної наукової конференції «Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки», (18–19 квітня 2024 року). Т.: ФОП Паляниця В. А., 2024. С. 98–99.
28. Савчин М. Духовний потенціал особистості. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 508 с.

29. Семко Я. Філософія споживання як константа життя сучасного суспільства. *Соціально-політичний журнал «Перспективи»*. 2022. № 1. С. 88–93.
30. Стаднік І. Лінгвістична відповідність понять “воєнний” дискурс vs “військовий” дискурс. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2016. № IV(22). Issue 99. P. 63–66.
31. Стеблина Н. «Світ речей» та «оточення» героїв у романі О. Забужко «Музей покинутих секретів». *Проблеми сучасного літературознавства*. 2018. № 27. С. 1533–164.
32. Тарасова І., Родченко Л. Психологічний супровід та відновлення постраждалих у контексті військової агресії. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Серія «Психологія»*. 2024. (4 (65)). С. 39–43.
33. Титар О. Травма війни та філософсько-психологічні проблеми сучасності: Збірник тез міжнародної науково-практичної інтернет-конференції з нагоди відзначення Дня науки. 2022. С. 237–238.
34. Титаренко Т. Життєві кризи: технології консультування. Київ: Главник, 2007. 144 с.
35. Хар М. Воєнний дискурс: процеси неологізації. *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Вип. 24. Том 1. С. 160–166.
36. Чабан О. Психічна травма та шляхи її подолання. Київ: Медкнига, 2014. 160 с.
37. Яценко В., Дарвішов Н. Посттравматичне зростання з перспективи наративного підходу до вивчення особистості. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Психологія»*. 2023. № 1(17). С. 96–100.
38. Almasoudi R. Posttraumatic Memories and Feelings of Guilt in Tim O'Brien's *The Things They Carried*. *Al-Adab Journal*. 2023. №145. P. 21–32.

39. Appadurai A. *The Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective*. Cambridge University Press. 1986. 329 p.
40. Aqeeli A. Tim O'Brien's Representation of the Subjugated Other's Voice Against War in *The Things They Carried*. *Ars Aeterna*, 2020. Vol. 12. № 2. URL: https://www.researchgate.net/publication/348393727_Tim_O'Brien's_Representation_of_the_Subjugated_Other's_Voice_Against_War_in_The_Things_They_Carried (accessed: 14.11.2025).
41. Baudrillard J. *The Consumer Society: Myths and Structures*. London: Sage Publications Ltd, 1998. 221 p. URL: https://monoskop.org/images/d/de/Baudrillard_Jean_The_consumer_society_myths_and_structures_1970.pdf (accessed: 30.10.2025).
42. Baudrillard J. *The System of Object*. London: Verso, 1996. 206 p. URL: https://monoskop.org/images/2/28/Baudrillard_Jean_The_system_of_objects_1996.pdf (accessed: 30.10.2025).
43. Bennett J. *Vibrant Matter: A Political Ecology of Things*. Durham: Duke University Press, 2010. 202 p. URL: <https://www.scribd.com/document/212011460/Vibrant-Matter-a-Political-Ecology-of-Things> (accessed: 02.11.2025).
44. Bennett T., Joyce P. *Material powers: Cultural studies, history and the material turn*. Routledge. 2010. 232 p.
45. Bonney S. Morality and Pleasure in Tim O'Brien's *The Things They Carried*. *Criterion: A Journal of Literary Criticism*, 2016. Vol. 9. № 1 Article 4. URL: <https://scholarsarchive.byu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1106&context=criterion> (accessed: 17.11.2025).
46. Brown B. *A Sense of Things: The Object Matter of American Literature*. University of Chicago Press. 2001. 272 p.
47. Brown B. Thing Theory. *Critical Inquiry*. 2001. № 28(1). P. 1–22.
48. Bruckner D. A Storyteller For the War That Won't End. *The New York Times*.

1990. URL: <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/books/98/09/20/specials/obrien-storyteller.html> (accessed: 15.11.2025).
49. Calloway C. "How to Tell a True War Story": Metafiction in *The Things They Carried*. *Critique: Studies in Contemporary Fiction*. 1995. Vol. 36. Issue
41. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00111619.1995.9935256> (accessed: 23.11.2025).
50. Chen T. "Unraveling the Deeper Meaning": Exile and the Embodied Poetics of Displacement in Tim O'Brien's *The Things They Carried*. *Contemporary Literature*, 1998. Vol. 39. № 1. P. 77–98.
51. Chilton P. *Analysing Political Discourse: Theory and Practice*. Routledge, 2004. 241 p.
52. Coole D., Frost S. *New Materialisms: Ontology, Agency, and Politics*. Duke University Press. 2010. 352 p.
53. *Critical Insights: Tim O'Brien*. Pasadena, CA: Salem Press, 2014. 313 p. URL: <https://www.lehmanns.de/shop/geisteswissenschaften/31411580-9781619254213-tim-o-brien> (accessed: 14.11.2025).
54. Crownshaw R. Remembering the Anthropocene in the Literature of War: Tim O'Brien's *The Things They Carried*. *The Palgrave Handbook of Literary Memory Studies*. Cham: Springer Nature Switzerland. 2025. P. 431–451. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-69594-0_26 (accessed: 26.11.2025).
55. Dhobi S. Interrogating Representation of Power Imbalance in Tim O'Brien's *The Things They Carried*. *Pursuits: A Journal of English Studies*. 2025. P. 113–122. URL: <https://nepjol.info/index.php/pursuits/article/view/79376> (accessed: 26.11.2025).
56. Dijk van T. *Ideology: A Multidisciplinary Approach*. Sage Publications, 1998. 384 p. URL: <https://www.torrossa.com/en/resources/an/5017503> (accessed: 18.11.2025).

57. Faryno J. Wstęp do literaturoznawstwa. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 1987. 639 s.
URL: <https://studfile.net/preview/5114170/> (accessed: 04.11.2025).
58. Foster T. How to Read Literature Like a Professor: A Lively and Entertaining Guide to Reading Between the Lines. New York: Harper Perennial, 2003. 314 p.
59. Gell A. Art and Agency: An Anthropological Theory. Oxford University Press. 1998. 271 p.
60. Gumbrecht H. Production of Presence: What Meaning Cannot Convey. Stanford University Press. 2004. 180 p.
61. Harman G, Object-Oriented Ontology, Pelican Books, Penguin Random House, UK, 2018. 304 p. URL: https://www.hlaszny.com/booksAndPapers/buckets/b1_ontologyEpistemology/ObjectOrientedOntology.pdf (accessed: 02.11.2025).
62. Harris R. Too Embarrassed Not to Kill: The Things They Carried by Tim O'Brien. *The New York Times Book Review*, 1990. URL: <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/books/98/09/20/specials/obrien-carried.html> (accessed: 14.11.2025).
63. Hassebrock F., Boyle B. Memory and Narrative: Reading 'The Things They Carried' for Psyche and Persona. *Across the Disciplines*. 2009. №6. URL: https://www.researchgate.net/publication/349404461_Memory_and_Narrative_Reading_'The_Things_They_Carried'_for_Psyche_and_Persona (accessed: 19.11.2025).
64. Hodges A. War Discourse. London; New York: Routledge, 2015. 240 p. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/9781118611463.wbIELSI026> (accessed: 17.11.2025).
65. Interview: Author Tim O'Brien. *American Experience*. URL: <https://www.pbs.org/wgbh/americanexperience/features/my-lai-interview-author-tim-obrien/> (accessed: 14.11.2025).

66. Johnson G., Thomas R. Perrine's Literature: Structure, Sound & Sense. 13th ed. Boston, MA: Cengage Learning, 2017. 1676 p.
67. Jones A. Memory and material culture. Cambridge University Press, 2007. P. 1–19. URL: <https://www.cambridge.org/us/universitypress/subjects/archaeology/archaeology-general-interest/memory-and-material-culture?format=AR&isbn=9780511339868> (accessed: 29.11.2025).
68. Kakutani M. Review: The Things They Carried by Tim O'Brien. *The New York Times Book Review*, 1990. URL: <https://www.nytimes.com/1990/03/06/books/books-of-the-times-slogging-surreally-in-the-vietnamese-jungle.html> (accessed: 15.11.2025).
69. Kowalewski L. Tim O'Brien's The Things They Carried: Postmodern Fiction for a Postmodern War. *Inquiries Journal*. 2011. Vol. 3. № 8. URL: <http://www.inquiriesjournal.com/articles/568/tim-obriens-the-things-they-carried-postmodern-fiction-for-a-postmodern-war> (accessed: 16.11.2025).
70. Krishna I. Changing the Subject: Encountering Objects and Objectness in Modernist Plays, 1890s–1950s. PhD thesis. School of Arts and Creative Technologies. University of York. 2024. URL: <https://etheses.whiterose.ac.uk/id/eprint/36127> (accessed: 07.11.2025).
71. Latour B. Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network-Theory. Oxford University Press. 2005. 324 p. URL: <https://archive.org/details/reassemblingsoci0000lato/page/n7/mode/2up> (accessed: 01.11.2025).
72. Malafouris L. How things shape the mind: A theory of material engagement. MIT Press. 2013. 304 p.
73. Mariani G. War, Fiction, and Truth: Tim O'Brien's "How to Tell a True War Story". *Waging War on War: Peacefighting in American Literature*. Illinois Scholarship Online, 2015. P. 170–189.

74. O'Brien T. The Vietnam in Me. *The New York Times*. 1994. URL: <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/books/98/09/20/specials/obrien-vietnam.html> (accessed: 20.11.2025).
75. Ryan D. Virginia Woolf and the Materiality of Theory: Sex, Animal, Life. PhD thesis. University of Glasgow. School of Critical Studies, English Literature. 2012. URL: <https://theses.gla.ac.uk/3408> (accessed: 07.11.2025).
76. Saleem D. Interrogating Representation of Power Imbalance in Tim O'Brien's "The Things They Carried". *Pursuits: A Journal of English Studies*, 2025. Vol. 9. № 1. URL: <https://www.nepjol.info/index.php/pursuits/article/view/79376> (accessed: 17.11.2025).
77. Schauss M. Like a Thing Forsaken: Beckett, Sebald and the Politics of Materiality. PhD thesis. Department of English and Comparative Literary Studies. University of Warwick. 2018. 299 p. URL: <https://wrap.warwick.ac.uk/id/eprint/129519> (accessed: 06.11.2025).
78. Schwenkel C. The things they carried (and kept): Revisiting ostalgie in the global south. *Comparative Studies in Society and History*. 2022. 64.2. P. 478–509. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/comparative-studies-in-society-and-history/article/things-they-carried-and-kept-revisiting-ostalgie-in-the-global-south/3983403E8216E17839E8EF8DB2DE05BD> (accessed: 27.11.2025).
79. Smith P. Tim O'Brien: A Critical Companion/ Westport, CT : Greenwood Press, 2005. 200 p. URL: <https://www.bloomsbury.com/uk/tim-obrien-9780313330551> (accessed: 14.11.2025).
80. The Things They Carried by Tim O'Brien | Symbols. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=RqV02Pn06Yk> (accessed: 26.11.2025).
81. Tim O'Brien Biography. *Chicago Public Library*. URL: <https://www.chipublib.org/tim-obrien-biography/> (accessed: 12.11.2025).

82. Tim O'Brien. *Britannica*. URL:
<https://www.britannica.com/biography/Tim-O'Brien> (accessed: 15.11.2025).

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

83. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.
84. Енциклопедичний словник символів культури України / заг. ред.: В. П. Коцур та ін. Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ун-т імені Григорія Сковороди: Вид. В. М. Гавришенко, 2015. 911 с. URL:
<https://archive.org/details/slovnysymboliv> (дата звернення: 27.11.25).
85. Словник літературознавчих термінів. URL:
<https://onlyart.org.ua/dictionary-literary-terms/hronotop/> (дата звернення: 19.11.2025).
86. Словник української мови: в 11 т. Т. 8. / ред. кол.: І. Білодід, А. Бурячок, В. Винник та ін. Київ: Наукова думка, 1978. 927 с.
87. Філософський енциклопедичний словник / редкол.: В. І. Шинкарук та ін. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
88. Cambridge English Dictionary. URL: <http://dictionary.cambridge.org/>. (accessed: 25.10.2025).
89. Collins Online Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/> (accessed: 27.10.2025).
90. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/browse/dictionary/a/54> (accessed: 26.10.2025).
91. Oxford Learner's Dictionaries. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> (accessed: 25.10.2025).
92. Wikipedia. The Free Encyclopedia. URL:
https://de.wikipedia.org/wiki/Material_turn (accessed: 05.11.2025).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

93. O'Brien T. *The Things They Carried*. Boston: Houghton Mifflin, 1990. 212 p. URL: https://culliton.org/uploads/3/4/4/2/34421062/the_things_they_carried_a_work_of_fiction_obrien_.pdf (accessed: 02.11.2025).